

Лезги газет

Жуwan Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 24 (10721) хемис 16-июнь, 2016-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Мубаракрай!

РД-дин Кыилин указралди агъадихъ галай наградаяр ганва:
 "Къурган район" муниципальный райондин кыл АЗИЗОВ Замир Загьиновичаз - Дагъустан Республикадин Гъурметдин грамота;
 Хасавюрт райондин "Къуршрин хуър" муниципальный тешкилатдин кыл, "Къуршрин хуър" муниципальный тешкилатда терроризмиздиз акси комиссиядин председатель ЮСУПОВ Рафик Пирметовичаз - Дагъустан Республикадин Гъурметдин грамота;

"Мегъарамдурумтун район" муниципальный райондин депутаттин Собранидин депутат, Мегъарамдурун М.Гъажиеван тъварунихъ галай ууми образованидин 1-нумрадин юкъван школадин директор КЪАДИРОВА Гъурбузат Султанмежидовнадиз "Дагъустан Республикадин лайихлу муаллим" лагъай Гъурметдин тъвар;

Республикадин Г.М.Къурбанов тъварунихъ галай государствовин ве-щанидин "Дагъустан" компаниядин милли чаларал гузай телепрограм-майрин директор АГЬМЕДОВ Савмудин Мирземегъамедовичаз - "Хайи чил клан хъунай" Дагъустан Республикадин Гъурметдин знак.

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 10 манат

Россиядин югъ

Махачкала

ЧИ КОРР.

12-июнь. Аваррин госмуздрамтеатрдин вилик квай майдандал Россиядин пуд рангунин пайдадхи къезил шаъвардал лепе гузва. Инал Россиядин ийкъяз талукъарнавай республикадин митинг-концерт ачухунал вил алаз политический партийрин, общественный гъерекатрин векилар акъвазнава. Суварин мярекатдик аяларни галаз жегъиль хизанар, ветеранар, вузрин студентарни атанва. Къват хънвайбуру сада-садаз сувар мубаракзава. Къурледи, виридан гъльбулар ачуя. И чехи мярекатда республикадин Кыил Рамазан Абдулатипова, РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидова, РД-дин Гъукуматдин Председатель Абдусамад Гъамидовани иштиракна.

Хизри Шихсаидова дагъустанвириз Россиядин югъ мубаракна. Ада лагъана: "Къе чи зурба улькведи чун вири агуудзай, тупламишзай сувар къейдзава. Вири региона митингарни концертар кыле физва. Россияда еке дегишвилер арадал

къвеза. Абурук кыл кутунвайди чи вири миллиетрин регъбер, Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путин я. Дагъустанни и реформайрин къенкъе жергейра ава. Рамазан Абдулатипова республика вилик тухунин кар алай проектар теклифна, абур чна Дагъустандин халкъдин хушбахтувал патал ульмурдиз кечирмиши ийизва".

"Россиядин халкъарин ассамблейдин" Дагъустандин региональный отделенидин председатель Зикрулла Ильясова рикел хайвал, 1990-йисан июндиз РФ-дин халкъдин депутаттин Съездди Россиядин государствовин аслу туширвиллин гъакъиндай Декларация къабулна. Тарихдин метлеб авай гъя и документдин бинедаллаз улькведен садвиллин гъакъиндай малумарна. Имни Россиядин государственность мягъемарунин карда важибу вакъиадиз элекъена.

- Къе Россияди вичин хайи югъ къейдзава, - лагъана ада. - Вири улькведа суварин мярекаттар, халкъдин шадвилер кыле физва. Общественно-политический гъялар мягъембур яз хъналди, чи республикадин экономикадин ва культурадин жигъетдай вичин къудратлувал инанишвиледи мягъемарзава.

Ада мадни къейд авурувал, Россиядин халкъарин вири тарихдиз вил вегъеяла, дагъийри урус халкъдихъ галаз хвейи алакъяр иллаки багъя девлет яз гъисабиз жеда. Урус халкъди Дагъустан экономикадин ва культурадин жигъетдай хжак хъун патал гзаф крат авуна. Дагъустан Россияник кваз алатнавай 200 йисалай гзаф вахтунда адан къамат дегиш хъана, Дагъустандин халкъарин культуради гъакъи-къатдани цукъ акуудна, халкъдин яшайишдин дережа хжак хъана. Дагълух маканди вичихъ 75 кас Советтин Союздин Игитар, 104 кас Социализмдин Зегъметдин Игитар, 35 кас Россиядин Игитар аваз хъунал дамахазава. Дагъустанди Россиядин общество тупламишунихъ, улькведен оборонадин бажарагъбувал мягъемарунихъ, гзаф миллиетрин векилрикай ибарат государствовин гъульдурувал дульнядин майданда хжакунихъ элкъурнавай РФ-дин Президентдин рекъин тереф хъズва.

Митингдал тарих къалламишиз, жегъилрал фашал ивирап илитиз алахъ-навайбуруз акси женгина сагълам вири къуватар тупламишун чарасуз тирди къейдна.

► 2

ОБЩЕСТВО

Зи чехи диде, Гъажибаладин юлдаш Халум дидени, вичин хва Бейбала хкведа лугуз, рекъел вил алаз, рикл црана, кечмиш хъана. Залум дяведи, икл, миллионралди дидейрин рикл атана. Къий дявеяр, кынникъар дульнядил квахърай!

► 4

МЕДЕНИЯТ

Махачкалада "Чаларин ва культурайрин къатлал: урус ва дидед чалар, Россиядин халкъарин литературадин ирс чирунин рекье гзаф чалар ва культураяр къуватда авай шартлаа адетар ва цийивилер" лишандик кваз Вириорсиядин фестиваль кыле фена.

► 10

Россиядин югъ

1 ◀

ОНФ-дин Дагъустандин региональный штабдин сопредседатель Мухтар Оздеаджиева алай аямдин Россия миллелерин садвилин чешне тирди къейдна.

Чин рахунра республикадин дяведин ва зөгьметдин, къенепатан краин ва къанун - къайда хуъдай органрин ветеранрин советдин председатель Магъарам Алижанова, "Россиядин дида" общественный гъерекатдин региональный отделенидин председатель Таиса Мегъамедовади, Терский казакрин къушунрин обществодин сергъядин патарив гвай Къизлярдин къетлен округдин атаман Валентин Иванова, регионрин уртах "ЯПП" гъерекатдин руководитель Мегъамед Къурбанова ихътин фикир раижна: садвал хуъналди, же гъиль несил. Ватандал рикл алаа тербияламишналди, Россиядин Государстводин садвал мягъемарин.

Митинг күтэгъ хайила, Дагъустандин искусствойрин устадри концерт гана.

Дербент

Къагъиман ИБРАГИМОВ

12-иондиз Россиядин Федерациядин йикъян сувариз талуқарнавай мэрекат Дербент шеъдердин женгинин Баркалдувилин паркуна къиле фена.

Шеъдердин администрациядин культурадин, спортдин, жеънилприн краин ва туризмдин управлениди тешкилай и мярекат шеърэгъийрини мутманри иштиракна. Аялар, гъилера шаар, гъвечи пайдахар аваз, сад-садахъ галаз къугъзвай. Чехибуру сада-садас сувар тебриказай. Паркуна тукъурнавай сегънедаллай колонкайрай руьгъ хаждай, шад авазар къуд патахъ чыкытай.

- Россиядин йикъян сувар чи улькве-дин виридалайни жигъилди я, - лугъзува шеъдердин администрациядин культурадин, спортдин, жеънилприн краай ва туризмдин управленидин начальник Арсен Арухова. - Им чи улькведал дамахдай ва чун садзай вакъяя я. Чаз чи ківал, чи шеър, чехи Ватан-Россия газф кланда.

Чи къадим Дербент йисалай-суз гүрчег жезва. Чна чехи концертдин программа гъазурнава. Идалайни гъйри, волонтерин "Дербент - 2000" корпусди ГИБДД-дин работницихъ галаз санал машинар ақвазариз, абурун гүзгүйрал "Заз Россия къанда" гафар къенвай наклейкая ал-күрдай акция тешкилна, къиле тухузва.

Концерта мили алатрин муниципальный "Дербент" ансамблди, манияр лугъудай "Галла" дестеди ва къульдердай "Каспий" ансамблди иштиракна. Шадвилер яргъалди давам хъана.

** *

Дербент райондин агъалияр, Россиядин йикъян сувар къейд ийиз, Мамедкъала поселокдин стадиондан къват хъанвой. Иниз вири хуърерай делегацияратанвой. Стадиондин гъахъайларди, чаз, мольбертирихъ ақвазна, искусствоирин школайра чирвилер къачувай шикилар чуѓувазай аялар акуна.

Суварин митингда Дербент райондин кыил Мегъамед Желилова, РД-дин Халкъ-

дин Собраницын депутат Рима Касимовади, администрациядин къилин заместителри, райондин депутатын Собраницын председатель Имамудин Самедова, военком Адиль Къулиева, майиштарин, управленийрин, образованын идайран руководителри ва масабуру иштиракна.

Сувар тебрик авур Мегъамед Желилова шадвилин митинг ачухна: "Къе чна Россиядин югъ шадвиледи къейдзая. И сувари асирин тарихдихъ галаз авай алакъя, ватанпересвилин, азадвилин, чехи инсанпересвилин ва руьгъдин девлетлувилин къиметлувал лишанламишза.

Чи Ватандин баркаллу тарихди чи риклер такабурлувилин, Ватандал дамах авунин гыссерив ацурзава.

Дербент райондин агъалиири чи улькве яшишдинни экономикадин, руьгъдин, культурадинни спортдин рекъерай

виллик финик лайихлу пай кутвазва. Чи виллик эцигнавай вири месэлэяр гъялун патал чна вири къуватар эцигда", лагъана ада.

- 12-ионь чи улькведен цийи тарихда къетлен югъ я, - лагъана Р.Касимовади. - Ам асулу тушурилихъ, демократиядихъ галаз алакъялу я. И сувари Ватандихъ, адан къисметдихъ галаз алакъялувал лишанламишза. Ада чи улькве зурбади, магълуб тежерди тирди субтава.

Трибуныхъ сувар тебрикиз хуърерин администрациин къилер, общественный тешкилатын векилар ва масабурни экъечина.

Суварин мэрекат Дагъустандин эстрададин ва райондин культурадин къаледин ансамблри, манидарри, школайрин ЛИГА-дин КВН-дин гъалиби командади чехи концертин программа къалуруналди акъалтна.

Сечкияр - 2016 Гъазурвилер аквазва

Ш.ШИХХУРАДОВ

Малум тирвал, алай йисан 18-сентябрдиз чи ульквела Государстводин Думадиз ва 38 региона законодательный организ депутаттар, са жерге муниципалитетра администрацийин кыилер хъядай сечкияр къиле фида. "Сад тир Россия" партииди виликамаз сесер гунали депутатарвиле кандидатар тайнардай къайда хъяна. Чи республикала лагъайтла, немини Госдумадин, гъакл Халкъдин Собраницын депутатарни хъядя, чакдин самоуправленидин 73 органдизни. 10-иондиз Дагъустандин журналистрин Союздин залда СМИ-рин векилрихъ галаз гуьрушиш хъайила, РД-дин Сечкидин комиссиядин председатель Мегъамед ДИБИРОВА цинин сечкияр къиле тухунин са бязи къетенвилерикай сүгъбетна.

Ада къейд авурвал, 10-иондилай Избиркомди сечкийриз гъазурвал акунин къалах башламишнава. РД-дин ФС-дин Госдумадиз 225 депутат партийный списокрай, гъаквансбур са мандатдин округрай хъядя. Ихътин къайда сифте яз 2003-йисуз ишлемишнай. РД-дин Халкъдин Собраницын сечкияр партийный списокрай тухуда. Сечкира иштиракдай ихтияр, политический партийрин гъакъиндай федеральный закондад аласлу яз, регистрация авунтай политический партийриз ава. Дагъустанда Госдумадиз сечкияр тухудай пуд округ тешкилнава: Кеферпатан са мандатдин сечкидин округ, Центральный са мандатдин сечкидин округ ва Кыблепатан са мандатдин сечкидин округ.

Вири ульквела сечкийра иштиракдай ихтияр авай политический 75 партия регистрация авунва, - давамарна М.Дибирова. - Абурукай 14-даз агъалийрин къулар къват тавуна кандидатар хъядай ихтияр ава. Дагъустанда политический партийрин региональный 70 отделение регистрация авунва. Абурукай 18-даз, къулар къват тавуна, сечкийра иштиракдай ихтияр ава.

Чи республикала милли территорииальный округар авайди тир. Абурукай отказна. И кар нормативно-правовой документар федеральныйбурухъ галаз къадайвал авунхъ галаз алакъялу я. Парламентда вири халкъарин векилар хъун таъминарун къенин юкъузни кар алай месслайрикай сад яз амукъзава.

Сечкийриз гъазурвал акунин къалахдал 13 агъзур тешкилатчи желбнава, гъаквансбур резервдани ава.

Политический партийриз къумек яз, абурун патай сечкидин вири участокра са-са гүзчиваидай жедайвал, Избиркомдин базадал гъавурдик кутунин къалах тешкилнава.

Журналисти Издиркомдин председательдивай, цинин сечкияр къиле тухудайла, цийивилер гъыхтинбур аватла, техникадин цийи таъватар ишлемишнай, Дагъустандин парламента вири халкъарин векилар хъун мессладакай хабар къуна. М.Дибирова жаваб гайвал, алай йисуз чи республикала бюллетенар сад-садахъ ийдай виш комплект ишлемиш гъазур я. Электронный къайдада сесер гудай комплексар чи республикала ишлемишдак. Интернетдин сетдиз вегъин, сечкийрин участокра видеогузчывал кардик кутун тешкилнукайни гъакл лугъуз жеда, гъакл хъи, РД-дин Халкъдин Собраницын сечкияр тухудайла, республикадин бюджетда ахътин къалахриз пулдин таъватар чара авунвач. Госдумадиз сечкийрикай рахайтла, винидихъ къейднавай хътина къалахриз пулдин таъватар чара авурла, сечкидин участокрай видеотрансляция тешкилнин къумекиз жеда.

М.Дибирова алай хъувурвал, сечкияр къиле физвай гъалдай хабардар ийиз къланзай СМИ-яр патал са жуъредини серъятламишнай, манивилер авач. Анжак массовый вири издаинири абурун журналистивай сечкидин ива я маса участокра къалахиз хъун патал Избиркомдиз заявкай виликамаз гана къанда.

Избиркомдин раклар вирида ачух я. Низ гъыхтин делилар герек ятла, Избиркомдин сайтдайни къачуз жеда, - къейдна М.Дибирова. Ада СМИ-риз Избиркомдихъ галаз алакъяяр геъншаруниз, адан къалах лазим дережада раиж авуниз эвер гана.

Гыч са касни, гыч са затини рикелай алатнавач

Малахов тепе
паташ жөнгөр

ЧИ КОРР.

1853-1856-йисара кылес фейи Крымдин дяве Россиян тарихда важиблу роль күгүйвай-бурукай садя. А чөвүзни Россиян халкы-ары, тупламиш хъана, Урсатдин чилел сүхулмиш хъайи чапхунчияр тергнай. Севастополдин оборонадин жөнгөра чи аскерри къалурай руыгъдин къудратлувилин, сад-вилин, Чехи ватанпересвилин хура душман-дивай дурум гуз хъаначир. Французынни инглисирин армиядиз са къадар артуханви-пер авайтани, ам къанак акатна. Жөнгөра уруссин жүрэлту аскерри, матросри тажуб жедай хътиң къегъялвал, игитвал къалурна.

1855-йисан 18-июндиз Севастополь душ-мандинкай хүн паташ Малахов тепедал ин-глисирин, французын, түркверин күшун-рихъ галас кылес фейи жөнгөра тарихда рикел аламукъайдар хъана. Севастополдин къе-реҳда авай и тепе 1853-1856-йисарин Крым-дин дяведин вахтунда и шөгөрөө оборона авун паташ уруссин армиядиз мягъем даяхдин пунктуни элкүүрнавай. И дяведа телефон хъайи В. Корнилован төвөрүнүүк янавай бас-тионди Севастополь хүнин карда зурба роль күгүйваний. Уруссин солдатрини матросри Малахов тепе 11 вацра жүрэлтувиленди хөвнай.

Ватандин Чехи дяведин вахтундани Сева-стополь хүнин жөнгөра Малахов тепедихъ еке метлеб хъана.

Инглисирини французын күшунар Сева-стополдин патарив гөлье 1854-йисуз агат-навай. Күлд вацра элкүүрнава күнвай тепе къаучун са акыван четин төжедайды хъиз ак-вазай. Къве юкуз бомбаяр вегъедалай күлүхъ 1855-йисан 18-июндиз экүнхань ин-глисирини французын күшуниз тепе гү-жум авуналди къаучуз къан хъана. Амма гене-рал Юферов кылес авай уруссин күшунри абур гүллөрүн хар къуруналди къаршила-мишна. Гүлжум душмандин мурад кылиз акыт тавуналди акылтна.

Малахов тепе къаучун паташ французын командованиди лап Чехи къуваттар - 13500 касдилай виниз, таа жергедай яз, колоний-рин күшунрикай түкүүрнавай Зуав төвөр алай французын къезил пехотадин хъя-навай частарин батальонар реке туна. Душ-мандиз чилин мурад кылиз акыдун паташ сифте Корнилован бастыон ва Жерведин батарея къаз къанзай. И крат кылиз акыдиз хъанайтла, Малахов тепе са четинвални ава-чиз душмандин гүлжум гүтэвэй.

Корниловский бастыондин командующий генерал Юферов кылес квай частарин французын колонная цүн хура туна. Нетижада къве гүлжумдилай гүтэвэйнин чапхун-чийрин күшунрин жергээр хайлан къери хъана. Гүтэвэйнлай абуру къве сеферда арту-харнавай къуватралди Жерведин батарея-дал гүлжумна.

Къердавай къери жезвай Полтавский полкуни батарея ва адан мукъув агатдай ре-къер хүзвэй. Гыа са вахтунда гүлжумзай душмандиз Малахов тепедин чапла пата-хъайи полковник Будищеван мягъем батаре-ри къати гүлле гүзвэй. Амма зувар, къва-черик аватзавай телефон хъанвайбурулай камар ягыз, Жерведин батареядиз гъахна, гзафбур тергна. Къети аксивал къалурай Жерведин батарея къурла, полковник Гарнё вичин отряд галас Севастополь шөгъердин къерхда авай поселокдиз гъахна, ина чукъун тавуна амай къвалера сенгерар къуна ва Жер-веден батареядикай амайбуруз гүллэе гун давамарна. Гарнёдин гылибанрин чалиш-мишвилер гъял фена, ада генерал Отмаран паташ къумек талабиз ракуурай пуд унтер-офицерни дирашиб урус аскерри тергна. Гарнёди къуд лагъяди реке туна, адалай чин генералдин паташ агаңыз алакъана. Амма геж хъанвай. Къагъиман уруссри Жерведен батарея мад къун хъувунвай. Нетижада гене-рал Пелисьедин мурадар кылиз акытнанч.

Айдин БАЛАБЕГОВ

Гзафбуруз, гыаки вири курхурунвий-ризни Уркебеган хва АГЬАЕВ Рамазанай-са артух чизвач. Ам 1949-йисан 5-январдиз Къасумхурун райондин Курхурел дидедиз хъана. Школада амас спорт-дал адан рикл атай - иллаки залан атлетика къандай. Гье 8-классда къелзаялла, адакай Къиблепатан Дағыустанда залан атлетикадай чемпион хъанай. Чемпиондиз акъажунрин судьяди мединистутдиз гъахун теклифна (судья гыа вуз-

Агъаев Рамазан (эрчи патахъай 2 лагъайди) Михайловкадин администрациядин къуллугчияр галас имидин сурун патав

дай тир). Армияда авайлани, ада спорт гадарнач. 1970-йисуз Агъаев Рамазан Дағмединститутдин саарин дуухураг гъазурдай факультетдиз гъахна, 1975-йисуз и вуз күтгигна.

Са сеферда Рамазан вичин машинда аваз Кварчагъирин рекея яна хурурз хквадайла, ам са күвзуз итими акъва-зарна, вич Къасумхурур тухун талабна. Рамазана азас вай лагъанач. Дяведа гел галализ күвхна лагъузтай миллионрик Агъаев Рамазан имидин Гъажибалаев. Ам вичин дустар Абдуллаев Рамазанни Гъасанов Мерзяли галас 1942-йисуз февралдиз армиядиз фенай. Гыа ийисан июндиз Агъаев Рамазанан дах Уркебеган галас имидин сурун патав

Къасумхурур фидай реке машинда авай күвзуз касди Рамазанавай ам нин гада ятла хабар къуна. Рамазана вич курхурунви Уркебеган гада я лагъана жаваб гана. Ахпа а касди Ватандин Чехи дяведа вичихъ галас иштиракай Агъаев Гъажибалаев Бейбала, зи чехи

Мержан диде (сад лагъай жергеда эрчи патахъай къвед лагъайди) вичин аялринни хтулрин арада

Вил рекъел хъана...

баладиз гыхътиң хизанар ава лагъана ха-бар къуна. Рамазана вичин имидин Гъажибала гел галализ күвхна лагъай чар хтайдакай, адан юлдаш Бакудиз фейидакай, гилани гъана вичин аяларни галас яшамиш жез-вайдакай лагъана. И ван хъайла, күвзуз кас мягъетл хъана ва "гык" гел галализ күвхна, за ам жуван гъилердли Харьковский областдин Первомайский райондин Михайловка хурун школадин пата-тив күчкайдай

буба Балабеган вах Мержан дидедин авай са хва Алисултан, юлдан имидин гада Мегъамед ва масабурни ква. Рагъмет хъурай чиз. Гел галализ күвхнавай Бремоври-кай абурун неве Мегъамедазин вичин са имидин хизанар Минскдай жагъана. Ам тъанис имидин патав фенай.

Зи чехи халу Гъажибалаев Бейбала Пировича Омскдин танкарин училище күтгигдайдалай гүгъульни Тюменда

Техник-лейтенантар Гъажибалаев Бейбала (эрчи патахъай 2 лагъайди) ва адан гъвечи стха Маллабува

Минскдай жагъай Бремоврикай са стха Мегъамедгъанифа вичин юлдаш Еленани руш Ирина гала

Тъварар чизвай 18 аскердин сурар авай. И хурурь ад-министриядин работники Рамазан лап хъсандақаз къаршиламишна, абуру аскеррин сурарал цүквер эзигча.

Къулан Стандилай Ватандин Чехи дяведа 199 касди иштиракна. Абурукай лап Тимилбур элкүвена хурурь хтана. Гъабурни, къве кас күвчиз, инвалид тир. Са къадарбүр гел галализ күвхнай. Абурук вад стха Бремовар, пуд стха Алибасовар, зи халу Гъажибалаев Бейбала, зи чехи

Гел галализ 1942-йисуз күвхнавайбүр тир Алисултанни (чапла пата) адан имидин гада Мегъамед

тир дяведин иштиракчийрикай къе садал-ни чан аламач. (Рагъмет хъурай чиз).

Зи чехи буба Балабеган вах Мержан дидедиз са гадани къве руш авай. Адан хва Алисултан Ереванда военный учи-лищеда къелзаял. 1941-йисуз ам канкиул-риз хурурь хтайлар, са цүд йикъалай дяве башламиш хъанай. Ватан душмандикай хурун фейи Алисултанни 1942-йисуз гел галализ күвхна. Алисултанахъ галас адан дуст, миред Мегъамедни гыа ийисуз гел галализ күвхна. Мержан дидедин вил реки-далди, Алисултан хкведа лагъуз (ам 1970-йисуз рагъметдиз фена), рекъел хъана. Ада гъяр нянихъ вичин рушаз лагъудай: "Гъа-вахалум, вини къвалин столдал фуни хурек эзига, лампани күкүүрна, рак ахъаз тур. Белки, гада яифиз хтана хъайитла, вичиз фу түльна, гыа чими къвале ксурай..."

Зи чехи диде, Гъажибадан юлдаш Халум дидени, вичин хва Бейбала хкведа лагъуз, рекъел вил алаз, рикл црана, кечмиш хъана. Залум дяведи, икл, мил-лионралди дидейрин рикл атлана. Къуй дя-вяр, къиникъар дүньядилай күвхнай!

Чун терроризмдиз акси я

Вуч азар я?..

Вуч базар я?..

**Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор**

Террорди неинки
чи обществоддал,
гъак! вири дунъядал
сад хыз, гъукумза-
вайдакай, вири инса-
ният патал адан иде-
ологиядихъ авай ха-
талувиликай рапаз
хейлин йисар я.

Са мус ятла, тах-

Са мус ята, тахминан 20-30 йис вилик, террор (яни са тахсирин квачир инсанар яғыз кынник, абур залуквиле күн, инсанрин еке дестейрал гужар-зулумар илитүн ви икмадни маса чулау ғөрекаттар) чаз са гына ят! яргъара - Америкада, Пакистанда, Ливанда, Африкада, масанра авайди хыз жедай. Гила чун Дағъустанда, ғытта чи дағъулух хүррера, арандин тамара, масанраны террористтин вилик пад атлын патал терроризмдин идеологиядиз акси женг гужлу авун чарасуз тирдакай рахазва.

Гылк туъретмиш жезвайди я икъван хаталу азар? Вучиз айван яргъара аваз хъайи завал къе чи хуърера, шеърра гъятнава? Вичикайни гъак! кимерални рекъерал ваъ, государстводин къилин муртебайра рахазва. Террордиз акси маҳсус къуватар, тешкилатар кардик кутунва?.. Вучиз икл жезвайди я?..

Са бязы жавабар чаз Дағъустан Республиканадын Кылии 2016-йисуз (1-февралдиз) Дағъустан Республиканадын Халкъдин Собранидиз рекье тунвай Чарчай жагъизва.

Сад паягай себеб: “Анжах жув патал ківалах авунин, правовой майдандай экъечұндалад гъерекатар кыиле тухунин барадасть ва гражданар чилихъ галаз вердиш хъянвай къайдайрилай элячізава. Месслайрив гъя саяғьда эгечуңри алатай вахтара (ихтилат алатаі асирдин 90-йисарилай гүльгүнин девирдикай, тапан демократирин чукырунрикай, тарашуныкай физва -М.Ж.) Дагыстандин общество кризисдал, граждан дяведин гъаларап, терроризмдал гъана...”

Аквазвайвал, террордин кыл - асул себеб властди, яни гъукум ва девлэтар гъиле гътайбуру, вири жууре къанун-рилай элячыналди, агъзурради чипиз килигазвай инсанар гъакъыкъи залукриз, лукълариз, чпин гълевавай буьркуъу къуватриз элкъуруналди, акъалттай бара-барсузвал, гъахъусзвал, инсанрин арада инанмишусзвал, къайгъусзвал, гъатта душманвал арадал гъунихъ галаз алакъалу я. Кыл чыр хъайи балугъ яр-гъалди яшамиш жедач лугъуда.

Гилал еке къуватар, инсанрин къатар, тешкилатар санал тупламиш авуналди, власть, общество "михы" хъувунди қланзава лугъузва. Амма чуклурун рөгъят, қват! хъувун пара четин месэла я. Са ахмакъди къуйдиз вегъей къван ахкъудиз 40 касни гагъ-гагъ тымил жеда.

Чи республикада террордин гъверекатар (идеология) гужлу хуунин **къвед-ла-гъль себеб** дульнъяд а идеология къватлу хуунихъ галаз алакътуя. СССР хътин государство чуклурайдалай къулухъ дульнъядин империалист ампайри, США къилеваз, чеб вирибуруз эмирадар гузтай, члн риклел вуч аттайтлани ийидай ихтияр авай “сагыбар” яз гъисс ийиз гатлумна. Чипиз хуш тушир вирибуруз klyp гуз эгечъна. Афганистанда, Иракда, Ливияда, Югославияда, масанра арадал атай, гилани арадал къвездэй гзаф мусибатар дульнъядин террордин “бэгъерар” я. А Цайлапандин хъелер Кавказ галай патахъни элкъурнава. 1999-йисан авгу-

стдин-сентябрдин варцара чал гъужумай международный террористрин көрөттөрүз рүгүй гайбур тъа яргъзара авай ампаяр я. А көрөттөрүв чина чин жавабни агақнайы. Амма агъудин тум хжатнавач. Россияндик садвал, гүжувал, экономикадин ва маса жигъетрай аслу туширвал хуш тушир къуваттар вири дүньяда сад жезва. Чал илиттөнавай санкцияр, маса къадагъязар гъа кардихъ галаз алакъалубур я. Россияндикай "чапхунчи" ийиз алахънава. А къуватри чи къенепатани гъалар пайгардикай хкудун патал вири такъатар кардик кутазва.

дик кутазва.
Вужар я террористрин жергейра
гъхъзувайбур? Гагь сана, гагь масана
чехи къурбандар арадал гъизувайбур?
Гила "женнет" къазанмишиз, Сирияда,
масанра кардик квай ИГИЛ (чи улькве-
да къадагъа авунтай) хътин гъерекатра
иштиракиз физувайбур?..

Делилри къалрузайвал, асул гъи-
сабдай, жегылар я. 15-25, 30 йисарин
яшара авайбур. Ибурухъ вуч чирвилер,
вуч пешекарвал ава? Гъихътин крализ
абуру итиж ийизва? Вужар я абурун иги-
тар?.. Чаз малум делилри субутзаяв-
вал, абурухъ садахъни бес къадардин
образование авач. Я са пешекарвални,
я са кар авун паталди тлебии итижни
авач. Амма яшамиш жез къланзава.
Хъсандиз яшамиш жез. Ихътин арадал
татанвай къилер, руғъерь чұлав вири
къуватар патал кутугай ем тушни?

Икъ, чина террористрин идеологияди чвараах күнин нутагдин **пуд лағый себебни** раиж жезва: жегылл несилар яквале, я бахчада, я мектебда, я күчеда инсанвилин, ватандашвилин краарал желбдай маҳсус къуватар, тешкилатар амач. Светский школа къуватсузди, келун метлебсузди авунва. Бес вуч авун лазим я? Терроризмдин төгельүндикай общество, гележег, Ватан хұйдай рекь-ер авайди туши?

ер авайди түшни! И сүалприз жавабар чи государство-дин таңа кыилин касарин Чарара, рахунра, жавабра, маса маҳсус документтани ава. Сад лагайди, гъукум, такъатар, мумкин-вилер чин гъилевай ксар рульдиз ми-хъибур хүн лазим я. “Къве чин алайвилин политика тухузтайбур” вай! Рахун сакла, кар масакла ийизтайбур вай!..

Чи къенепатан краиз чурукla тъ-
сирзавай (иллаки пулараалдини, яракъ-
ралдини, пишкешралдини, маса къетън
“куллугъралдини”) вири къуватрин,
абур гынай къвездатани, рекъер агалин.
И кар патал чахъ бес къадар маҳсус къув-
атар авайдини риклел хвейитla хъсан я.

Мадни артух, халкъ, иллаки жеғиль несилар санал агуддай, шей гъасилдай, умбулар, яшайиш виликди тухудай мен-фятуль вири крарап желбна қланда. Имни чи гъукум гъилевай ксанрин хиве авай везифа я. Коррупциядиз вაъ лагъайта, террордизин регъятдиз ваъ лугуз жедай. Бес чиновникдин вичин ва адан папан мажибар адетдин жергедин инсанрин мажибидилай 100-200 сеферда артух тирла, ихтиндаз халкъ ахкваз амукъдани? Я халкъ ахтингбурухъ инанмиш хъжедани? Чина аквазвай бязи крат феодалприн девирда, белки, хънай жеди. XXI асирда XIV-XVI асирра хыз фагъум-фигир авун?.. Ингэ терроризмдин идеологряз чина рекъвер вучиз гъякъван регъятдиз ачук жезвата.

Терроризмдиз акси къуватрин коалиция арадал гъун герек я, лагъанва республикадин Кылиин Чарче. Коалицияди ниятар къени, михъи, дуъз рекъевай ксаривай арадал гъиз ва хуьзни хунуммукин я эхир... Чун гъа рекъе аватла?... Дурна, балугъ, къирхаягъ хьиз эгчлайтла, араба санихъни фидач...

Важибулутерефриз - артух фикир

Нариман ИБРАГЬИМОВ

исятда Кыблепатан Дагъустандин са бязи районприн мулкара розысқда гъатнавай 25 боевик ава. Абуру ара-ара, вагъшивилериз рехъ гуналди, чникай хабар гузва. Чебъкумдиз, обществодиз, ислэяг халкъдиз акси акъвазарнавай абурун арада чи са районэгълини авач. Гъак! чи райондай, къецепатан араб ульквейриз фена, вузра келзувайбур, террористрин жергейра аваз, Сириядин, Иракдин гъкуматрин күшунрихъ галаз женгер чугзвзвайбурни авач.

- Ихътин нетиж арадал атун нелай ва я квелай аслу я?

- Гъбелбетда, районда терроризмдиз ва диндин экстремизмдиз акси яз тешкилнавай ва тухузвай къваллахдилай аслу я. Районда 2012-йисалай "Экстремизмдиз ва терроризмдиз аксивал авунин" комплексный программа, план, "Хатасувилин гъалар мъякемарунн гъакъиндай" муниципальный программа, "Наркотикар ишлемишуниз ва маса гуниз акси яз тухузвай серенжемрин гъакъиндай" махсус программа кардик ква. Абура къейднавай крат уымуърдиз күчкурмишун патал вири хуърерин администрацирихъ, участокрин полицейскийрихъ, ветеранрин, жегъилрин, диндин организацийрихъ галаз чна санап къвалахзава. Жаванар, жегъилар чууру таъсирдик акатун мумкин тир вири терефтиз артух фикир гузва ва вилик пад къазва.

Чи район дагъда Агъул, Ахцегъ, Хив, Рутул ва дузъендани Сулейман-Стальский, Мегъарамдхурун районирхъ галаз сергъятламиш хъанва. Яракъ къачуна тамара бинела-миш хъанвайбур, чеб къеве гъатайла, гульгульна къайдаяр хъудай органрин къуллугъчияр гъатайла, чи райондин мулкариз гъахъ-зава, тамара, дагъарра чуныух жезва. Райондин муниципалитетди, хуъерин администрацийи, чи комиссияди ва къайдаяр хъудай органри, общественный, жегъилрин, диндин организацийи санал тухузвай къвалах себеб яз, агъалияр гъамиша дикъетлу я ва абуру чуылда, тамара, дагъда акур таниш тушир ксаракай гъасятда талукучкайриз хабар гузва. Гъавилий бандитрин дестейривай чин-ра чинеба яргъалди акъвазиз жезвач.

Райондин администрациядыр, къайдаяр хуьдай органри Дағыстундин са бязи районра, хуьрера террористрин, экстремистрин дестеяр пайда хьайила, бандитрин къефлей-ри чин чуруу ківалах активламишайла, бөвикрин жергейриз жаванаар, жегъилар желб ийиз эгечайла, вири халкъдиз ва общество-диз зиянлу и "хумадик" районэгълияр "азар-лу" тахъун патал гerek серенжемар тухуз га-туннай. Диндин салафитрин, ваягъабитрин хилез икрамзувай жегъилприкай малуматар ківатына, абурухъ чипихъ ва абурун диде-бу-байрихъ галаз гъавурдик кутунин ківалах тешкилна. Алай вахтунда райондин къайдаяр хуьдай органрин учетда 35 кас ава. Абур чуруу кратик къаришиши тежезвай, вахт-вах-тунда МВД-дин отделдиз, чи комиссиядиз къvez, чеб алай чка чирзувай ксар я.

Къайдаяр хульдай органрин делилпради,

Терроризмдиз - вай! Къуватар сад ийин

Къагъиман ИБРАГИМОВ

10-иондиз Белиж поселокдин гимназиядин актовый залда Дербент райондин терроризмдиз акси комиссиядин заседание кылла.

Адан квалахда Дербент райондин кыл Мегъамед ЖЕЛИЛОВА, РД-дин Кылин күмекчи Замир ШАЙДАБЕГОВА, ФСБ-дин Дербент шгъердин отделдин начальник Александр ЖИДЕЙКОДИ, Дербентдин прокурор Сабир КЪАЗИАГЬИМОВА, Россиядин МВД-дин Дербент райондин отделдин начальник Мирбаба САИДОВА, райондин администрациядин кыл заместитель Садир ЭМИРГЫЛМАЗЕВА, Дербент, Дагъустандин Огни ва Дербент райондин военкомдин отделдин начальник Адиль КЪУЛИЕВА, хуъерин кыллери, депутати, школайрин директорри, мискинрин имамри, агъалийри иштиракна.

Заседанидал Белиж поселокдин, Агълабрин ва Лукларин хуъерин администрацийи "Диндин экстремизмдизни терроризмдиз талукъ яз тухузай профилактиканы квалахда" да "Дербент райондин объектар (школаяр, аяларин бахчаяр) хуъназ ва агъалийрин хатасузвал таъминарунуз" талукъарнавай месэләяр веревирдна.

Заседание ачухай райондин терроризмдиз акси комиссиядин председатель М. Желилова къейдна хыи, Р. Абулатипова агъалийрин хатасузвал хуън гыкуматдин органин квалахда кылинди яз эңгнава ва чадын самоуправленийирин органын къуватар сад авуни терроризмдизни экстремизмдиз акси квалах гужлу ийидай мумкинвал гуда.

- Келиз ва я квалахиз Сириядиз физвай Дагъустандин жеъилрикай раҳайтла, гъакыкъатда абур террористрин дестейрик экечизава, - давамарна ада.

- За къейдзава, Сириядиз да джихадин авайди туш, Ана бандитарни террорис-

тар ава, абуру законлу властдихъ галаз женг чугвазва. Ани фенвайбуру Сирияди да даве тухузва, пака, Дагъустандиз хтана, абуру са тахсирни квачир ислям аяларин, дидейрин, бубайрин ва къанун-квайда худай оғарынин векилрин чанариз къаст ийида. Авай делилралди, Сирияди кыле физвай дяведа Дербент райондин 59 агъалиди иштиракзва. И рекъем артух тахъун патал, агъалийрин хатасузвал таъминарунин рекъе райондин АТК-дин аппаратди, къанун-квайда худай оғары, хуъерин кыллери, мискинрин имамри, общественный тешкиллери санал тухузтай квалах мадни гужлу авун лазим я.

Сад лагъай месэләдай анал Белиж поселокдин кыл Рамиз ГЪАБИБУЛАЕВА, Агълабрин хуърун кыл Марат МЕГЪАМЕДАГЪАЕВА, Лукларин хуърун кыл Арсен ШИХАЛИЕВА докладар авуна. Абуру ақалтазавай несилдихъ галаз терроризмдизни экстремизмдиз акси яз тухузтай профилактиканы квалахдикай

тегъеншдиз лагъана, гъар сада хуърера тухтай мярекаттин сиягъ раижна, дүз рекъелай алатнавай бязибурухъ галаз тухузтай квалахдикай сұбытетна.

Къвед лагъай месэләдай Россиядин МВД-дин Дербент райондин общественный хатасузвал хуънин отделдин начальник Фероз РУСТАМОВ, райондин образованынин спортдин управленидин начальникдин методист-меслятичи Низаметдин ГЪАЖИЕВ рахана.

Ахпа раҳунра поселокдин ва хуъерин агъалийри, мискинрин имамри иштиракна, веревирдер авуна.

Заседанинда къейдай М. Желилова терроризмдиз рехъ тагун патал къанун-квайда худай оғары, чадын самоуправленийирин, общественный ва жеъилрин тешкиллери, мискинрин имамри диде-бубайрихъ, хуъерин жемятрихъ, жаңарихъ галаз санал профилактиканын серенжемар тухвана, агъалийрин хатасузвал хуънин квалах гужлу авун тирди къейдна.

Беледри россиявияр ИГИЛ-дай ахъкудуник хев кутазвач

"Ислам Антитеррор" сайтдай

Сирияди ИГИЛ-ди (Россияда къадагъа авунва) күнвай мулкарал кардик квай, боевикрикай катазвай ксар сергъятдилай алудундиди кыл хуъзвай беледри гила россиявияривай пул къачуник, абуруз күмек гүнүк хев күхтазмач. И кар Дагъустандин агъали, 27 иисан яшда авай А. Мегъамеда раижна. Күмек агъакъ тавурла, ам террористилин дестедай хизанни галаз катун патал минайр кутунвай чуылдилай элячүнис мажбур хана.

Алтатай иисан гатуз, гүрчеге ва агъваллу уымурда вил туна, Мегъамед вичин стха, кайвани ва күд аялни галаз ИГИЛ-дин жергейриз фена. Мегъамедан гафаралди, адуз хуърун майишатдал машгүл жез кланзава, амма идан чадын агъалийри къадагъа аватна.

- Зунса гададихъ галаз таниш хана, ада заз вичин стха фадлай Сирияди яшамиш жезвайдакай ва вичин гъанис физ къвачин хъанвайдакай сұбытетна. Ада заз Сирияди вичихъ чехи къвалер, хъсан къвалах авайди, гъакыкъат телевизордай къалурзай хътиндиди туширда лагъана. Са шумуд гъафтедилай ам Түркиядиз фена, аныни Сириядиз рекъе гъатна. Ада заз WhatsApp-диз хъяна, шикилар рекъе туна. А шикилрай дяведихъ галаз алакъалу гъч са затини аквазвачир, - сұбытетзава Мегъамеда.

Са тимил вахтарилай Мегъамед вичин кайвани, стха ва аялни галаз Түркиядиз фена, инай абуру, Сириядиз агакъарна. Ахпа Мегъамед къве вацран вахтундиди хизандивай чара авуна. Аялни галаз кайвани дишегълийрин общежитидиз, ам вич лагъайтла, стхани галаз вердишардай лагердиз рекъе туна. Курсара хъайдалай гүлгүльни абуру яракъ вугана ва абуруз ИГИЛ хуъниниз эвер гана. Мегъамеда вичиз хуърун майишатдал машгүл жез кланзава лагъайла, ам цүлд суткадин вахтундиди фуруз вегъена.

- Фурай ахъкудайлай гүлгүльни гъар гъиктани да гылы яракъ куна, амма Халикъдин къадар яз зун а яракъ ишлемишиз агъалий. За элкъвена ватандиз хтун къетін. Садра зун хизанни галаз катиз алахъна, амма чун куна. Зи кайвани мад общежитидиз рекъе хтун, зун лагъайтла, гъа виликан фуруз гадар хъувана. И гъилера - къад суткадин муддатда, - лугъузва Мегъамеда.

Мегъамеда са тимил вахтар идалай вилик са шумуд хизан а шегъердай ахъкудай белед жағъурна. Вичиз күмек талабайла, ада и кардик хев кутунчан.

Ада заз вине авай ксары россиявияривъ

галаз алагъ-салагъда гъатун къадагъа авунвайдакай лагъана. За еке пул теклифазтайтани, ада им хаталу кар я ва наз килигна вичин кыл хата-баладик кутаз кланзава лагъана. Идан себеб политехникадин жигъетдай муракаб гъалар арадал атунхы галаз алакъалу тир. Ада заз лагъана хыи, бес ваз садани күмек гудач, себебни ам я хыи, Россиядин гражданрихъ галаз алакъада гъатун къевелай къадагъа авунва.

Кардин кыл гъикті ятла чир хъайила, Мегъамеда масадан күмек галализ катдай реекер жағъурун къетін. Ада заз Түркиядиз сергъятдал фин патал минайр квай чуылдан яна катавай чадын агъалияр са шумудра ақунвай. Адан гафаралди, хейлинбур сергъятдал алай постунив агъалий - абуру гъа чульда амас минайрал расалмиш хъана рекъизвай. Амма боевикрин магъарарадай экъечүн патал идалай гъейри маса чара авачир.

- Минайр кутунвай чуылдай фидайла, заз гүлгүльни легъзе чун патал эхиримжи жедани-жедачи чизвачир. Амма чакай садаини хасаратвал хъанач, и кардай зун Халикъдилай рази я. Чун түркверин сергъятдал агъакъана. Гъа ина чна посольстводивай күмек талабна, наз Ватандиз хтун патал күмек гана. За вирибурувай чна ахъяй хътиң гъалатпір рехъ тагун талабазава, - давамарзала вичин сұбытет Мегъамеда.

Къанун-квайда худай оғарынан авай чешмедин гафаралди, беледриз къве улькведенин арада авай алакъаяр къизгъын хүн себеб яз россиявияривъ галаз савдаяр ийиз кичлезва. Эгер вилиқдай беледди вичиз жезвай къа занжы Түркиядиз сергъятчидиҳъ ва ИГИЛ-дай авай тайин касди худай оғары пайзайтла, гила абуруз чипин кыл хата-баладик ақатунхы кичлезва.

Къанун-квайда худай оғарынан авай чешмедин гафаралди, беледриз къве улькведенин арада авай алакъаяр къизгъын хүн себеб яз россиявияривъ галаз савдаяр ийиз кичлезва. Эгер вилиқдай беледди вичиз жезвай къа занжы Түркиядиз сергъятчидиҳъ ва ИГИЛ-дай авай тайин касди худай оғары пайзайтла, гила абуруз чипин кыл хата-баладик ақатунхы кичлезва.

Мұжында кас беледрикай вириздан хабар ава. Абуруз арада узбекар, түрквер, сириявияр ва дагъустанвияр ава. Абурузай хейлинбур вилиқдай Афғанстанда къве фейи женгинин гъерекатра иштирак авур ксар я. ИГИЛ-дай катна хъфиз кланзавай ксар саламат чадын ахъкудун - им къазанжияр гузай бизнесдиз фадлай элкъвена. Беледри чи ийизвай къуллугърай къачузвай гъакъидин къадар къвердавай артухарзана. Алай вахтунда ихтилат са касдин къилиз тахминан цүлд ағзур доллар гүнүкай физва.

Селдин хура гъатайла...

Ярғыл вахтунда къати марфар къунин ва Ахъцегъ - вацун дережа хаж хъунин нетижада 11-иондиз "Мацар-Ахъцегъ", водопроводдин Кырукал ва Мичегъ хуъерин арада авай участокда селди 60 метрдин мензилда авай цин турбаяр күківарна тухвана.

Тіблатдин и бедбаҳтилиң чуру нетижай арадай ақуудун патал Ахъцегъ райондин кыл Осман АБДУЛКЕРИМОВАН ва Ахъцегъин хуърун кыл Низами ЭФЕНДИЕВАН, муниципалитетдин гражданвилин оборонадин ва къетен гъаларин рекъяй управленидин начальник Сердер МОЛЛАЛИЕВАН реғбервилек кваз ремонтидин гүнгүнна хтунин квалахриң энгел тавуна ғәчін. УЖКХ-дин ва "Елена" ООД-дин работнициң ремонтилардың кылде тәжрибалу пешекар Сефербер СЕФИБЕГОВ акъвазна. Адан гафаралди, 14-иондиз нянихъ водопровод гүнгүнна хтунна ва районында атунар авачиз хъвадай цепди таъминарзана.

Алай вахтунда райондин кылин тапшурғындали муниципалитетдин гражданвилин оборонадин ва къетен гъаларин рекъяй управленидин начальник Сердер МОЛЛАЛИЕВ 159 миллиметрдин диаметр алай 700 метрдин турбаяр маса къачунин месэладал машгүл жезва. Цин месэла тамамдақас гъялун патал водопровод Кырукал - Смугъул рекъин къерек тирвал, хатасуз маршруттадай тухун къетінава.

ЭгечІзвај тегъер дегишарун чарасуз я

“АЧУХ ВЛАСТЬ”

Жасмина САИДОВА

Алатай саласа юкъуз “Ачух власть” проектдин сергъятра аваз республикадин “Дагъустан” РИА-дин конференц-залда республика-журналистрих галаз хьайи гъурушдал РД-дин төбиятдин ресурсрин ва экологиядин министр Набиула КЪАРАЧАЕВА идаради эхиримжи варцара къиле тухван-вай къалахдикай ва вилик кумай месэлайрикай съульбетна.

Сифтени-сифте министр рес-публикада эхиримкийисара илла-ки хциз акъвазнаваз хьайи зирзи-бил гъланун месэлдадл акъвазна.

“Министерстводин къиле тайна-нарай сифте йикъарилай башла-мишина за гъиле къур месэла яша-ийиша къват! жезвай зирзибил гъя-луниз талукъди тир. Эгер и жигъет-дай районрани хувера авай гъя-лар татугайбур тиртла, Махачкъала ва Каспийск шегъерра абур лап чу-ру гъалда авай. Махачкъаладин къерехда авай хъуртарииз агъалий-ри “Эбди цай” тъвар ганвай, гыч тъхъур тийизвай, датлан “буър-куъдаказ” кузвой и хъуртариин гу-мади патарив гвай хуверин агъали-ляир михъиз гъелекарнавай, абуруз къвалин пенжер ахъаюн вуч лагъай-гаф ятлан чизмачир. Каспийскда лагъайтла, шегъердин асуул хъурт аэропортунин патав гвай. И кар се-беб яз, ина гъамиша гъар жууре нуль-клерин еке лужар жезвай ва аэропортунин администрациид датланна арзаяр ийизвай. Квез чизва, гъатта са нүкревайни самолетдин къва-лах къайдадикай худиз жеввайди я...”, - башламишина министрди. Ада хабар гайвал, Махачкъаладин “зебди цай” Къарачаево-Черкеси-ядад эвер гайи инвесторри чин та-къатрин гъисабдай тъхъурна ва и чкадал зирзибил сортировка ийи-дай линияр кардик кутуна.

“Зирзибил - им пул я. Вири дуль-нъяда и кардин гъавурда фадлай гъятнава ва и хиле къалахздавай карчийрих еке агалкъунарни жез-ва. Чнани и рекъяя фин къетна. Икъ, Каспийскда, шегъердин автостан-циядин патав медицинадин хиле арадал къевзвай хаталу амукъаяр (шприцар, зондар, катетерар, скальпелар, ампуляра в икъ мад) тергдай “Балтнер-50” тадарак эцг-нава. Махачкъаладин Кировский райондин Красноармейск поселок-да машинрин покрышкай тергдай республикада сад лагъай завод эцгизава ва ам алай йисуз ишле-мишиз вахкуда. Эгер къуне фикир ганатла, гъеле исяддани куҷейра,

Инал къейд ийин, балугъчиши-лин месэлдикайни Н.Къарачаев пресс-конференциядап къетленда-каз рахана. Кар анал ала хъи, ида-лай вилик балугъчишилих хел РД-дин хурубын майиштдин вадаи съурсетдин министерстводин хиве авайди тир. Гила лагъайтла, тахми-нан са варзни зуран идалай вилик и рекъяя везифаир төбиятдин ре-сурсрин ва экологиядин министер-стводив вахканва.

Н.Къарачаева хабар гайвал, алатнавай и вахтунда министерст-води балугъчишилил машгъул кар-ханаяр ва цин объектар тамамда-каз ахтармишнава, абуруз и рекъяя амай мумкинвилериз къимет ганва, бязи чайра, гъатта инвесторрин къвалахни кваз башламишина. Н.Къарачаева хабар гайвал, мукъвал тир гележегда республи-када балугъчишилил машгъул же-дай майданрин къадар 20 агъзур гектардив агъакъайвал артухардай ва Дагъустан форель балугъбар туль-тетишидай макандиз элкъурдай фикирар ава. И кар патал төбият-дин вири шартлар авазва (республикада 4 агъзурдалай виниз вицлар ва 450-далай артух вицер ава), кълан-завайди инвесторар, и кардал маш-гъул жедай къар желб авун я. Ми-нистерстводи лагъайтла, и карда жезмай къван къумекар гун хиве къунва. Икъ, и мукъвара Мегъармад-хурубын райондин цин объектар ахтармишайла малум хъайивал, ина, къилди къащуртла, Самур уча-стокдин патарив форель, гъакъни маса балугътар тульетишиун патал лап хъсан шартлар ава. “Чаз “Три кита” лугъудай карханадин патай ина балугъчишилил машгъул жедай къланзана лагъай хабар агакъна. Чка-дал ахтармишунар къиле тухвай-далай къулухъ чна Азадогълы ху-рун патав и карханадиз 5 гектар чил чара авунал разивална. Къва-лах башламишайла, карханадив иса 300 тонн форелдалди тъми-нариз жеда.

Журналисти министрди гъакъ-ни Каспий гъульбаз датланна шегъер-рин канализацийин чиркин ятар авахъуниз, керпичар, къванер атлусвай каръерри төбиятдин гузвой зарардиз талукъ ва са жерге маса суаларни гана. Къизил-дередин мя-денриз талукъ суалдиз Н.Къара-чаева жаваб гайвал, и месэла рес-публикадин виъ, федеральный ми-нистерстводин къаюмвилек ква. “Гъелелиг месэла гъа авай гъалда ама, вучиз лагъайтла, и кардал маш-гъул жедай инвестор ава. Идахъ-ни вичин себебар авачиз туш жеди, - лагъана ада. - Мисал яз, вилицдай и проектдин къимет са шумуд цүлд миллион тиртла, гила 1 миллиардни 200 агъзурдалай агакънава, яни, фе-деральный къургузши гъавурда турвал, проектдин смета цийи къил-лелай гъисаб хъувунва ва нетижада ихътин къимет арадал атанва”.

Эхирдай министрди журналис-триявай ва республикадин агъалий-риявай низ гъина вуч чуру къвалах, төбиятдин зарар гузвой дульшү-шар акуртла, яргъал вельян тавуна министерстводиз хабар гун талаби-на. “Дагъустан чи умуми къвал я. Республикадин төбият, экология хүн, лагъайтла - гъар са касдин бур-жи. Гъанис килигна, чун виридалай-ни еке хазина тир төбиятдин эгеч-злавай тегъер дегишарун чарасуз я”, - алава хъувунда ада.

Дагестанский фонд капремонта напоминает об обязанности собственников внесения взносов на капитальный ремонт

Взносы на капитальный ремонт являются обязательными для всех собственников многоквартирных домов, чьи дома включены в Региональную программу. Обязанность по уплате взносов в нашей республике наступила с января 2015 года. Минимальный размер взноса в РД на 2016 год составляет 5 руб. 40 коп. за 1 м².

Согласно ЖК РФ и Закона РД №57 от 09.07.2013г. средства собственников помещений в домах, расположенных на территории муниципального образования, могут расходоваться только на проведение капитального ремонта в домах данного муниципального образования.

Введение нового платежа повлияло на финансовое положение ряда категорий собственников. В связи с этим Фонд напоминает, что к числу действующих льготников, получающих 50% компенсацию по оплате за капремонт, помимо ветеранов труда, участников и инвалидов ВОВ, ветеранов боевых действий и членов семей погибших (умерших) инвалидов войны прибавились инвалиды 1-й и 2-й групп, дети-инвалиды, а также родители или опекуны детей-инвалидов (федеральная категория).

Такие же льготы могут быть предусмотрены для одиночко проживающих неработающих собственников жилья, достигших 70 лет (50% компенсация) и 80 лет (100% компенсация), а также если они живут в семьях, состоящих только из неработающих граждан пенсионного возраста” (региональная категория). Региональным льготникам необходимо дождаться принятия соответствующего закона Республики Дагестан и соответствующих подзаконных нормативно-правовых актов.

Наличие задолженности по взносам на капитальный ремонт лишает собственников права на льготы и субсидии.

Отказ от оплаты или несвоевременная оплата взносов приводит к накоплению задолженности. Это лишает собственников права на получение льгот и субсидий, а также вынуждает Фонд обращаться в суд.

Ежемесячно, Фонд направляет досудебные претензии собственникам помещений в МКД, в том числе администрациям МО РД, в собственности которых находятся помещения в МКД. На сегодняшний день направлено более 19 тыс. претензий. В случае, если собственник не погасил долг, материалы передаются в суд для принудительного взыскания задолженности. Так подано 382 исковых заявлений в суд. На сегодняшний день все судебные решения по искам Фонда удовлетворены в полном объеме, т.е. по ним судом принято решение о взыскании образовавшейся задолженности. Кроме взыскания основного долга, к таким должникам применяются штрафные санкции - начисляются пени за каждый день просрочки, а также взыскиваются судебные издержки.

Уважаемые собственники! Во избежание судебных разбирательств, просим Вас своевременно оплачивать взносы на капитальный ремонт. От своевременности оплаты взносов зависят сроки проведения капитального ремонта вашего дома!

Сифте яз иштиракна

РусГидро ПАО-дин Дагъустандин филиалдин командади къатунрин бажарагъ чирдай “Брейн-ринг” къугъуна сифте се-ферда яз иштиракна ва Вириорсиядин электропрофсоюздин работнирин Дагъустан Республикадин организацияди (ДРО ВЭП) тешкилнавай республикадин турнирдин финалдин акъат-на, хабар гузва филиалдин общественостдих галаз алакъай-рин рекъяя къуллугъучи Мегъамед Гъамзатова.

РусГидродин Дагъустандин филиалдих галаз санал тур-нирда Дагъустандин сетевой компанийдин (ДСК), Дагъустан-дин энергосбытидин компанийдин (ДЭСК), Каспийскдин магист-ральный электрический сетрин карханадин (Каспийское ПМЭС) ва “Энергетический колледж” АНО-дин командадир иштиракна.

Къуѓуна энергетикадин компанийрин къуллугъчийри чипхъ неинки пешедин хилэз, гъакъни тарихдиз, географиядиз, мате-матикадиз, гъатта профсоюзрин тешкилнавай къваладин уст-авдиз талукъ чирвилер авайди малумарна.

“Чи командаада гъар жууре къуллугърин вакъалахдин ре-къерай пешекарар хуунин нетижада, чалай чи къуѓун лайхилу-даказ къалтурис алакъна”, - лугъуза командаадин капитан, РусГид-родин Дагъустандин филиалдин управленидин аппаратдин та-мам информационный системийин отделдин начальник Мегъамед Халилова. - Рикъик къалабуулух квайтлаши, чавай юлдашар тир командаадилай алудиз вакъалахдин финалдин экъечиз хъана. Амма эхиримжи къуѓуна: анжак са балл кими яз, чи командаади къвед лагъай чка къуна. Чна къведай йисуз мад и турнирда иштираку-ник вакъалахдин ре-къерай пешекарар хууник умудар кутунва.

Гъалиб хвайибураз пишкешар гудайла ДРО ВЭП-дин пред-седатель Шейх Абашилова къейдна: “Къатунрин бажарагъ чирдай “Брейн-ринг” къугъуна сипарын макъсад “Электропрофсоюз-дин” членрин къуллугъчийрин вакъалахдин талабадин яратмишнурин мумкинвилериз ачух рехх гун патал шартлар теш-килун я. Ихътин мярекатар тухуни профсоюздин членар тир къул-лугъчийрин арада алакъяар мягъкемариз, чирвилерин дережа, савадувилил пропаганды артухардай, карханайра зегъмет хуль-нин, хатасувзилин техника артухарунин къайдаяр чириз къумек гузва”.

Дагъларин йис

Гъайиф чи ерияр!..

**Рамазан ВЕЛИБЕГОВ,
тарихчи-писатель**

Дагъустан дагъларин улкве тирди вирида чизва. Алтатай асирдин 70-йисара чна хуърун майишатра - колхозрани совхозра квалахдайла, Сулейман-Стальский райондин Кыулан Стларлин "Калининан" тъваруних галай совхоздин директор алим-агроном, виклер тешкилатчи - насыгъатчи Сираужудин АЛДЕРОВА лугъудай: "Дагълар галачиз дагъустанвияр яшамиш жедач. Вири хуърер сад хъиз куъчарун - им гъукуматдин гълалат! я. Чна а хуърера фермаяр, ятахар, малдарин квалах, рекъер, эквер гъмишанд гълилк кваз хуън лазим я. Афнини помидор къафун туш, абур пиянистайрин закускаяр я".

Дугъриданни, рагметлудан гафар гъхълубур тир. Адалай чешне къауна, чна вири къуч хъянвай хуърера мал-къара хъдай тадаракар, квалах, эквер, рекъер кардик кваз хуъзвай. Яшайишдин эвелимжи хелтири малдарвал гъилелай вегъезвачир. Дагълара цуд агъзурралди мал-къара хуъзвай, рекъер, эквер ремонтзай, дагъларинни арандин арада сих алакъа аваз, вири намуслу зегъметдал машгуль яз, яшамиш жезвай.

Улкведиз хабарсуз тъгъуль хызы атай Горбачеван перестройкади девирдин чарх куулух элкъурна.

Ада дагъларихин чин абур, девлет, төбият, шадван, берекат тунч. Агъзур йисара дагъвийриз къулугъ ийиз, абур хвейи сурсетдин бинеяр тир нурлу дагълар есирилиз элкъурна, гъилелай вегъена.

Зун хайи, яшамиш жезвай Цналрин хуър гъульпун яхадилай саки 1300 метрдин къаъкан тепедал ала. Россияда ва къецепатан улквейранни машгъур Рычал-цин заводдин абузэмзем булахрин кылел ала. А булахар - яд чи мулкунин шагъ дамар я.

Чи хуър алай чекадилай, капал алайди хыз, Шаъ, Шалбуз дагъларилай, Азербайжандин сергъятдилай инихъ Агъул, Хив, Табасаран районрин дагъларни кваз аквазва. И сергъятра, гълбетда, Кыблепатан Дагъустандин амай районрин дагъларни ава.

И дагълари чун вири патарихъай хуъзва. Гъар са гульушан юкъуз абур аквазвай зи рикъел рагметлу Хуърун Тагъиран шишир хуъкъезва.

Къакъан дагълар циргъина, Гъейбатту къелеяр хыз, Къараулду къевазнаа, Дугунавай хуър хуъз.

Гъакъикъи гафар я. Шаирдин ва чи девирдани и дагълари вири патарихъай дагъдинни арандин хуър, поселокарни шегъерар мал-къара-дин михъи некъедалдини чемедалди, хипен, калин нисидалдини, шурадалдини, яклалдини, дулдурмай-ралдини къахаралди ва маса вири жуъредин гъакъикъи, кфетлу малдарилин михъи-дарман хътин сур-сетдалди таъминарзавай.

1941-1945-йисара Ватандин Чехи дяведа душмандихъ галаз женг чуѓвазвай еке улкведен вири фронтиз дагълух гъар са хуърун районди, колхоздини совхозди, кылдин хусуси майишатри фронтдин фондуниз виш тоннралди як, члем, ниси, шур, сун парталар-хамарни күрттар, элжекарни гульуттар ганай.

Чи дагъларин халкъари гъаси-

лай кфетлу сурсетар душмандихъ галаз дяве тухувай вири аскерри: уруссини белорусри, украинвийрини татарри, къазахрини узбекри - Ватан хуъзвай вири халкъарин векили дадмишна.

Гъакъ хъайила Чехи Гъалибвилик дагъларинни дагъвийрин лайхул пайни ква.

Даведин ва дяве алтатай лап чентин йисара Докъузпара райондин Къурушин хуърунвийри колхозда саки виш агъзурдав агакъна лапагар, малар хуъзвай. Абурухъ вишералди балкъланринни хварарин рамагар авай. И хуърун зегъметкешри гъукуматдиз, фронтдиз агъзур тоннралди малдарвилин сурсет гана, планар артухни алас тамамарна.

Дагъларин хуърун зегъметчияр цудралди гъукуматдин наградайриз лайхул хъана ва малдарвилин хиле квалахазавай къве касдиз СССР-дин Социализмдин Зегъметдин Игтивилин тъварар гана.

Хив райондин КъвантцИлрин хуърун Жданован тъваруних галай колхоздихъ цуд агъзурдахъ агакъна лапагар ва Чехи карч алай гъйванар авай.

Идалай гъейри хуърун дагълара 200-далай виниз балкъланринни хварарин рамагарни авай.

Гъукуматдин планар гъар йиса артухни алас тамамарзай и колхоз райондин ва республикадин Гъуметдин доссадиз акудна.

Колхоздин председатель, коммунист, агроном руш Давудова Зулфижат, халкъди сад хъиз, сес гана, СССР-дин Верховный Советдин депутатилиз хъяни.

Къурагъ райондин Агъа Макъарин колхозди дагълара яхцур агъзурдав агакъна лапагар ва маса мал-къара хуъз хъана. Саки къад касдилай виниз малдарар гъукуматдин наградайрилди руъгламишна.

Гъар вахтара Къасумхуърун райондин Куркур хуърун гъвечи колхоздихъ - жемятдихъ агъзурдав агакъна мал-къара хъана ва гъукуматдин тапшуругъар (планар) артухни алас къилиз акудзавай. Жемятдин къил - председатель, дагъвийриз Жафарова Зарбаф СССР-дин Верховный Советдин депутатилиз хъяни.

Гъа ихтин гъакъикъатдин мисалар вири дагъларикъини халкъарий мадни гъиз жеда.

Бес гила гъина, гъикъ ава чи дагълар?

Гъар йикъа заз аквазвай Къурагъ, Сулейман-Стальский районрин Ярар дагъларилай башламишна, Агъул райондин Фтлар дагъда, Хив райондин Яракрин ва Табасаран райондин дагълара акуна, са шумуд виш агъзур гектарралди дагъларин векъин, малдин квачик кваз недай чилер, кул-кусар, тамар маса урьушар иесисиз хъана гадарнава. Инра квалин гъйванар, мал-къара, лапагар, балкъланар анихъ амукърай чуълдин вагъши гъйванарни, къушарни тек-тукъни аквазмач.

Гъукуматдин, дагъларин иесийрин, инсанрин жавабдарсузилини меръяматсузили гъакъикъатда чи дагълар акур ва абурун къадир авай гъар са кас гъайифди атудай, шехьдай чекадал гъанва.

Гъар йисан гатфариз, мартдин эхирдилай апрелдин эхирдилди цуд агъзур гектарралди ишлемиш тавуна, къалин векъ-къал акълтана-вай дагъларин баябан чилер цяяр ягъиз (акваз), суткайралди куз же-

да. Гъихътин вахтара йифериз кузвой дагъларин еке майданар, чуълпер акурла гъар са кас мяյтэл жеда, вилерикай анра хвайи девлетар, мал-къара карагда, гъамлу жеда.

Къалин векъери къунвай рехини хъили хъанвай дагълар чулав ръхъведик акатда.

Нетижада вири чуълдин гъйванинни ничирар терг жезва. Бес им бедбаҳтвад туши.

Дагълариз алтатай девирдин девлетар, абур, мал-къарадиз фермаяр, малдарриз квалах, дуъзгун-тукъвей рекъер, эквер, инсанризни квалах, къулавилер ийид лугъуз, Дагъустандин гъукуматди еке программая: "Дагълар" ва "Россиядин къиблепад" къабулна.

И программайриз виш миллион-ралди пуларни ахъйана, амма арадал атай гъич са затли хъанач.

Вучиз? Де лагъ кван, гъина вуч эцигнатла, авунатла, инсанар кардик кутунатла, дагълариз рекъер-хълер, эквер тухвататла, фермаяр, квалах эцигнатла.

Гъич санани. Анжак са кар арадиз атанва. Винидихъ тъвар къунвай программайрай пулар гайбурунни къаҷурбурун гарданар гъварар хъиз, руфунарни тъулар хъиз хъана, иномарка машина аваз къекъезва.

Республикадин, районрин къилери, жавабдар вири ксари, агъвалат акуна, "Дагъларин йисалай" башламишна квалахар тешкилун ва дагъларал чан хуун, абур менфялтуда-каз ишлемишун лазим я.

Дагъларин алтатай девир чизвай ва алай вахтунда абурун суза, гъал, сефилвал акур зун шиир кхъизни мажбур хъана:

Дагълара
Шагъни Шалбуз живедаа
датла, Самур вацуз къайи ятар авадриз.
Хуъзва абуру агъзурралди
инсанар,

Чин целди разъул аран дугуриз.

Сивигъарни, Яран сувни,
Шивиркар,
Бурши Макъа акуна,
чи дагълар я.

Такур касдиз акурай куын гъар
гатуз,
Валлагъ, дустар, инавайди
сувар я.

Аял чавуз къеачел-къилеп алачиз,
Хипер, малар гъализ фидай зун
аниз.

Хкаж хъанвай кукъушрикай
датла, Килигдай чун квалахазавай
халкъариз.

Гила дагълар къацу либас алукъна,
Акъвазнава чагурнаавай
сусар хъиз.

Кур пашмандиз баябан яз
амукъна,

Сусар катна, тахтунамай
чамар хъиз...

Амач инра мал-къарадин нехирар,
Хипер, цегъзер акахънавай
сүрүрьяр.

Нисид целер, къаймах алай
бинеяр,
Кифилдин сес, уъфтерин ван
атланва.

Агъзур сара чли хвейи несиприз
Эвер гузва, мугъман хъухъ чаз
лугъузва.

- Ялварзаа чи дагълар датла:
- Берекатар гъасил хъия

лугъузва...

Хабарар

Цийи рейсер

Махачъкаладин международный аэропортунин генеральный директордин къумекчи Имара Абумуслимовади хабар гайвал, и аэропортуна цийи рейсер - Сочи ва Минеральные Воды шегъериз - кардик кутазва. Махачъкаладай Сочидиз ва элкъевна хутун маршрут 11-июндиз, Минеральные Воды терефдихъ 13-июндиз ачуҳда.

"Махачъкала-Минеральные Воды" маршрутда "Аэросервис" авиакомпаниядин самолетри лув гуда. Як-42, Ан-24 журден къве самолетди испен ва хемис йикъара квалахда.

Сочидиз гъафтеда пуд рейс - испен, хемис ва киш йикъара - тамамарда. Рейсер Канадада акуднавай, 50 кас гъаъдай CRJ-200 гъавадин гимири бегъемарда. Махачъкаладин аэропортуна 2016-йисан майдиз пассажиррин къадар 28 процентдин артух хъанва ва абур 69 агъзурни 815 касдив агақнава.

Виликдай хабар гайвал, 2019-йисалди аэропортуна къенепатан ва международный рейсер патал терминатор эцигда. Гъар йисуз Махачъкаладин Москвадиз 8-10 самолетди, гъафтеда къуд сеферда Санкт-Петербургдиз рейсер ийизва. Махачъкаладай Сургутдиз, Сочидиз, Самарадиз, Дондад алай Ростовдиз, гъакъини Къазахстандин ва ОАЭ-диз рейсер тамамарзава.

2015-йисан делилралди, Махачъкаладин международный аэропортуна къуллугъзавай пассажиррин къадар 37 процентдин, яни 700 агъзурдалай газа хъанва.

Виридалайни хъсанди

Дагъустандин "ЭКОКАВКАЗ" компанияди гъасилзавай чай Москвадин международный гъалал-индустриядин Moskow HgLgL Expo-2016 выставкада виридалайни хъсанди яз гъисабна. Выставка Москвадин культурно-выставочный "Сокольники" центрада 2-5-июндиз къиле фена.

Ина Россиядин ва къецепатан улквейрин товарар гъасилзавай ва яшайишдин рекъяя гъалийриз къуллугъзавай 200-далай виниз инсанри иштирака. Россиядин 25 региондай ва дульнядин 20 улквейдай тир шей гъасилзавайбур санал кватл хъайи и мярекат "бизнес патал" ва "бизнес - шей ишлемишзавайбур патал" лишанрик кваз тухвана.

"ЭКОКАВКАЗ-дин" генеральный директор Аида Шеховцовадин гафарадлди, компанияди вири санлай 20-далай виниз жуърейрин продукция теклифзавай. РАН-дин ДНЦ-дин Дагълух ботанический багъдин пешекаррин месялятар гала-чиз ихтиян ерилу продукт акудиз жедачир. Хъсан продукция гъасилунин карда Сочидин плантацийра битмишарнавай чай, гъакъини Дагъустандин вири пиплерай кватлзавай векъер-къалар ишлемишзава.

Алай вахтунда гъар са касдивай Кавказдин вини еридин чай: чулав, къацу ва векъер-къаларинди маса къачуз жеда. Абурун арада цийи жуъредин, Дербент шегъердин 2000 йисал талукъарнавай чайни ава.

Компаниядин пландик мукъвара Россиядин ва къецепатан улквейрин къилин пешекаррихъ, ашпазрихъ галаз Да-гъустандин векъеринни емишрин чаяр акудиз башламишун, гъакъини ам къецепатан улквейриз, къилди къаҷуртла, Арабрин Садхъланвай Эмирятриз ва США-диз рекъе тун ква.

Ужуз я

Дагъустанда гъасилзавай с

Шад гъалара кыле тухвана

ФЕСТИВАЛЬ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Ийкъара Махачкъалада “Чаларин ва культурайрин ківатлар: урус вадидед чалар, Россиядин халкъарин литературадин ирс чирунин рекъе гзаф чалар ва культураяр къуватда авай шарттара адетар ва цийивилер” лишандик кваз Вири-россиядин методикадин рекъяр устадвиллин фестиваль ачхунизталу-къарнавай шад мярекатар кыле фена. Фестивалдин макъсад филологилин образование виликтухун, ктабар келенүнхъ тербиядин жыттадай авай къиметлевул машгъурун, акъалтзавай несилидив агақъарун патал Россиядин халкъарин литературадин девлетлу ирс чирун ва хүн, алай аямдин школада билингвизмдин (къве чалалди рахаз ва келиз чир хүн) шарттара урус чал чирдай учебно-методический пособийрин роль ва чака тайнарун тир.

Мярекатра РД-дин Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай замес-

тиль Anatoliy K'aribova, РД-дин образованидин ва илимдин министр Шагъабас ШАГЬОВА, Дағъустандин Халкъарин Собранидин образованидин, илимдин ва культурадин рекъяр Комитетдин председатель Абдухалим МАЧАЕВА, Махачкъалдин мэрдин заместитель Запир АЛХАСОВА, А.Тахо-Годидин твараминыхъ галай педагогикадин НИИ-дин директор Гъамидуллағы МЕГЬА-МЕДОВА, урус чаланни литературадин муаллимрарин ассоциациядин Дағъустандин отделенидин руководитель Фарида МЕГЬАМЕДОВАДИ, урус ва дидед чаларинни литературайрин муаллимрар, республидин школайра келезавай аялри, вузрин студентри гзаф масабуру иширакна.

Фестивалдин кылин мярекатар меркездин Шииратдин театрда кыле фена, абур зурба шаирар тир Александр Пушкинан ва Расул Гъамзатован памятникран цыквер эңгүннелай башламишна. Мугъманар ва мярекатдин иширакчияр театрдин залда директор Елена Гъаруновади Борис Смирнован ширилрин выставка-

дихъ галаз танишарна. Ина Махачкъалдин “5-нұмрадин лицей” МБОУда чирвилер къачузай аялри литературадин концертдин программадик кваз урус ва Дағъустандин халкъарин Чаларалди хайи чалахъ, литературадихъ, Россиядин ва Дағъустандин писатеринни шаирринг яратмишнрихъ авай кәннивал къалурна.

Фестиваль ачхуниз талукварнавай шад мярекатдил күлухъ мугъманриз “Рикл хъсанвилив ацурин” твэр алай литературадин музыкадин композиция къалурна. Адан сергъятра аваз литературадин конкурсын гъалибийрив наградаяр вакхана, “Орлёнок Дагестана” газетдин кылин редактор Басират Гъүсейновадин ктабдин презентация кыле фена.

Фестивалдин къвед лагъай пай Дағъустандин образование вилик турунин институтда давам хъхана. Ана Москвадай, Туладай, Пензадай, Чувашия ва Адыгея республикайрай, Калининграддай, Ярославский областдай атанвай мугъманрин ишираквал аваз мастер-классар ва элкъевей столар кыле тухвана.

“Дағъустан” централдин 25 йис чи КОРР.

Москвадин милдеттин ківале “Дағъустан” твэр алай культурадин центр кардик ақатна 25 йис тамам хүнүн талукъарнавай шад мярекат кыле фена. Адан сергъятра аваз и централдин ківаладжикай видеосюжет къалурна, художница Евгения Плеводин “Са хизан” твэр ганвай проектдин (урусрин хүре яшамиш жезвай дағъустанви са хизандин ацуқын-къарагъунакай сұғыбетза-

вай) презентация кыле фена, Москвада Дағъустандин общинана культурадинни яшайишдин рекъерай виликтухуник чехи пай кутур ватанэгълийрив “Дағъустандыс вафаулвияй” МКЦ-дин награда ваххана. Абурун арада РФ-дин Президентдин патав гвай РД-дин Гъамиша-лугъ векил Изумруд Мұғыттдинова, профессор Борис Нувахов, карчияр Мумму Гъасангъусейнов ва Пирмегъамед Балакеримов, манидар, РД-дин лайиху артист Марио Али Диоранд Сутуев, международный кон-

курсирин лауреат Ислам Исабагандов, РД-дин культурадин лайиху работник, “Рассвет” твэр алай күульпирин ансамблдин руководитель П.Хайбуллаева ва масабуру авай.

Залда государстводин властдин органрин векилар, милли общественный тешкилатрин кыле авай ксар, культурадин, илимдин, искусстводин деятелар, Москвадин вузрин студента ацуқынавай. Багъа мугъманрин арада РФ-дин Президентдин патав гвай Дағъустандин Гъамишалуғ векилханадин, Россиядин халкъарин Ассамблеядин ва меркездин жуыреба-жуыре этнокультурайрин ківатларин кыле авай ксар, машъур общественный деятелар, илимдин ва культурадин интеллигенциядин, бизнес-сообществоирик векилар авай.

Шад мярекат Москвада кардик квай “Дағъустан” твэр алай культурадин централдин (МКЦ) президент А.Б.Гүйсенона ачхуна. Вичин рахунра ада Централди вичин ківалих РФ-дин Президентдин патав гвай Дағъустан Республикадин Гъамишалуғ векилханадин күмекдалди кыле тухзвайди, идани тамам 25 йисан вахтунда меркездә яшамиш жезвай Дағъустандин халкъарин гзаф къадар векилрин хушбаҳтвал патал культурадинни чирвилерин ківалих кыле тухдай мүмкинвал гузвайди къейдина. Москвада Дағъустандай тир 4 ағзұрдалай виниз студентри көлзәвайвиял Централди ағысакъаларин Советди ва жегынди сада-садағы галаз алақылу яз ківаладжун артух фикир гузва.

МКЦ-дин президентдин заместитель О.Герасименко ківатларинай централдин юбилейдиз талукъарна чапдай ақыннавай буклетдихъ галаз танишарна. Ана 1990-йисарин эвел кылера и центр арадал атунин тарихикай, культурадин деятеларни, журналистарни, дұхтурарни, ветеранын ассоциацияны ада са лувак ківатнайдакай сұғыбетнава.

13 - им чуруу рекъем я жал?..

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Ваңран 13-дал түш хәйи жуымя югъ кар түккүн тийдайды из фикирда күнин лазимвал авани?! Яраб мусалай икізьисабазатла?

Жуымяни 13-рекъем бахтсузбұр я лугуудай лишан XIX-XX асирин сергъятра къадим и къве мавгъумат (суеверие) сад-садал түш хүнин нетижада пайда хъайиди я лугууда.

Крап түккүн тийдайдай жуымя ва 13-рекъем. Фикир гүн: политикадин ва общественный машгъур гзаф деятелирз и юкъуз важиблу са вуч ятланы ииз кичезвай. Къейдзаявыйвал, США-дин президент Франклайн Рузвельта садрани и юкъуз сейр иидачир. Германский империядин сад лагъай канцлер Отто фон Бисмарка и юкъуз гурушшар тешкилдаир, важиблу документал күл чугвадачир.

Махачкъалавийрин арада тухтай хабар къунрин нетижада къейд ииз жеда - им мавгъумат я, адахъай киче хүнин лазимвал авач. Гафбуруз и рекъемдикай ван хъана, амма садни чуруу вакъиаяр, крат и юкъуз душушщай жезвайдахъ ағызва.

“И рекъемдихъ мавгъуматдин сирлу күват авайди заз сифте яз мультсерайлдай чир хъана, - лагъана са руша. Гъөвчи чаваз зун мультфильмдиз килигнай. Ана рекъем 13 жуымядал түш хүнинай раханвай. Къейдзаявай хы, и юкъуз ажайиб, киче кутадай вакъиаяр жезвайдакай лугуузвой ва мукъята хүхъ лугууз, таъкимарзавай, иғтият хүн лазим тирдахъ инанмишарзайвай”.

Зун и ағывалатди мягъителарна ва Интернетдиз килигна. Зун инанмиш я хы, дүньяда чуруу, бахтсуз душушшар неинки са и юкъуз, яни 13-жуымядиз, гъар юкъуз арадал къвезва. Амма тарихи къарши фикирдални гъизва... Эхъ, зи къенин ийкъан пакама гъамиша хыз башламиш хъанач. Къве сеферда рекъелай элкъевена ківалыз хүнниз мажбур хъана. И югъни, вири ийкъар хыз, кат-калтуз акътана.

Инглис чаларин чешмейрай жуымя югъ ва рекъем 13 сад-садаҳа галаз алақылувилий сифте яз анжак 1869-йисуз инглис журналисти къиенвай Россининан биографиядай жағана. 1868-йисан 13-ноябрдиз - жуымя юкъуз къейи композитордикай къиенвай: “России вичин умумырдин ехиримжи ийкъаралди дустарин патай кәннивалинни хуш майилвиллин гыссерин юкъва хъана. Гъакъыкъатда, эгер ада жуымя югъ ва 13-число бахтсузди яз гъисабазатла?

И тематикадай гзаф фильмаяр, мультфильмаяр лентин къачунва, ам литературада, музыкада, спортдин рикел хизва. 13 жуымядал түш хайи 13 вакъиани малум я. Месела, 1307-йисан 13-октябрдиз французин пачағы IV Филиппан армияди хабарсуз тамглиерин ордендин мерд ксар (рыцаар) яшамиш жезвай чайрал гъужумна. Нетижада ордендин са шумуд ағзур член дустарына. Абурук килиса инкар, бутриз икрам авунай тахсир кутуна. Тахсир тестиккәриз хъана, а чаваз и кар истемишни ийизвай, шаклубуруз ийизвай зулумри, къастари вири хиве къаз тазвай.

1972-йисан 13-октябрдиз Аңды дағылары FН-227 самолет аватна. Идалай гүбъуниз чан алагынай 72 кас умумырдихъ галаз гүбъетра хъана, ахпа сада-сад нез (каннибализм) башламишна. 1996-йисан 13-сентябрдиз Лас-Вегасда машгъур музыкант ва композитор, са шумудра кынникий къутармиш жез алақай Тупок Шакур телефон хъана. 2012-йисан 13-январдиз - жуымядиз 4200 касдилай виниз пассажирилар ва экипаждин членар авай “Costa Concordia” лайнер күкілар ва 32 кас телефон хъана.

“13” чисподийкай гзаф маса рикел хунарни ава. Европадин культурада рекъем 13 бахтсузди яз гъисабазава. Са бязи дараматра 12-мертебадилай гүбъуниз 14-мертеба къвезва, маса дараматра 13-мертебадиз 12А ва 12Б ва я “12+1” лугуузва.

Са бязи вахтара и кар ківалерин, квартирайрин ва маса чайринг нұмрайризни талукъа из къейдзава. Италиядин операдин театтра бази душушшар 13-нұмрадин чка аваиз жезвай, саки вири гимміра 12-далай гүбъуниз 14-каюта къвезва. 13-жерге самолетрани авач (12-далай гүбъуниз 14-жерге къвезва).

Россияда рекъем 13 бязи вахтара бахтсузди яз гъисабазава ва ада “чёртова дюжина” лугуузва. Идазни килиг тавуна, 2014-йисуз 13-рекъем, жуымя чи улкве патал бахтлуди хъана: Сочида кыле фейи Олимпиадада Россиядин спортсмендер къизилдин 13 медаль къазанмишна. А чаваз Сад лагъай каналдай репортаж гудайла, и рекъем “гъакъыкъатда бахтлуди я” лагъанай.

Гъар гъыккайтын, ихтиян ацалтунирикай, душушшрикай келайдайдай гүбъуниз мавгъуматдин күватар авайдахъ күн инанмишвал са тимил хъайтлани гару тухуда. Иллакици. Гъыккайтын, 13 лагъай рекъем түш жезвай жуымя югъ алай 13-йисуз мад тикрар хъжеда.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 20 ИЮНЯ

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-08.08 Вести-Дагестан
08.36-08.41 Вести-Дагестан
11.35 Вести-Дагестан
14.30 Вести-Дагестан
17.30 Вести-Дагестан
19.00 Акценты.
19.30 Реклама
19.35 Вести-Дагестан
РГВК

07.00 Новости Дагестана.
07.40 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Юбилей Исамудина Ахмедова. Часть 2-я 12+

08.30 Мультфильм
08.45 Д/с «Исчезновения» 12+

09.20 Д/ф «Колыбель кочующего ветра»

09.50 Х/ф «Казаки»
11.30 «Память поколений» Узник фашизма Савельева З.П.

12.05 «Служба Родине»
12.30 Новости Дагестана.

12.55 «Мой театр» Встреча в Театре поэзии с Народным артистом РД Алексеем Тимохиным 12+

14.05 «Подробности»
14.30 Новости Дагестана

14.50 «Человек и право»
16.00 Мультфильм

16.30 Новости Дагестана.

17.00 «Красота 05.ги»
17.35 Ко Дню памяти и скорби. Х/ф «Родные берега»

18.45 Передача на табасаранском языке «Мил» Памяти Марата Рахметова 12+

19.30 Новости Дагестана.
20.00 Новости Дагестана.

20.20 «На виду» Сенаторий «Леззэт»

21.00 Педагогическое сопровождение

21.30 «Поколение» Асиф Мехман

22.30 Новости Дагестана.

23.00 Новости Дагестана.

23.20 «Глобальная сеть»

23.45 ФСКН представляет. Д/ф «Исправленному верить»

00.30 Новости Дагестана.

01.00 Передача на табасаранском языке «Мил» Памяти Марата Рахметова

01.30 «Педагогическое сопровождение»

02.00 Х/ф «Развод по-итальянски»

03.40 ФСКН представляет. Д/ф «Исправленному верить»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».

9.00 Новости.

9.20 «Контрольная закупка».

9.50 «Жить здорово!»

10.55 «Модный приговор».

12.00 Новости.

12.15 «Пусть говорят».

13.25 «Таблетка».

13.55 «Время покажет».

15.00 Новости.

15.15 «Время покажет».

16.00 «Мужское/Женское».

17.00 «Наедине со всеми».

18.00 Вечерние новости.

18.45 «Давай поженимся»

19.50 «Пусть говорят».

21.00 «Время».

21.30 Т/с «Практико».

23.30 «Вечерний Ургант» в Санкт-Петербурге.

0.00 «Познер».

1.00 Ночные новости.

1.15 Комедия «Наверное, боги сошли с ума».

3.00 Новости.

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России».

9.00 «Вести».

9.15 «Утро России».

9.55 «О самом главном».

11.00 «Вести».

11.35 «Вести - Москва».

11.55 Т/с «Тайны следствия».

14.00 «Вести».

14.30 «Вести - Москва».

14.50 «Дежурная часть».

15.00 Т/с «Вкус граната».

15.50 «Прямой эфир».

19.35 «Вести - Москва».

20.00 «Вести».

21.50 Футбол.

23.55 Х/ф «Душа шпиона».

2.15 Т/с «Неотложка».

3.10 «Догадайся. Спаси. Юрий Визбор».

4.10 «Комната смеха».

HTB

5.00 Т/с «Супруги».

6.00 «Новое утро».

9.00 «Зеркало для героя».

10.00 «Сегодня».

10.20 Т/с «Москва. Три вокзала».

12.00 «Суд присяжных».

13.00 «Сегодня».

13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».

13.50 «Место встречи».

15.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей».

16.00 «Сегодня».

16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей».

15.40 Х/ф «Привет от Каюши».

17.30 «Город новостей».

17.40 Т/с «Счастливчик Пашка».

19.40 «События».

20.00 «Право голоса».

21.45 «Петровка, 38».

22.00 «События».

22.30 «Выход по-английски».

23.05 «Без обмана».

23.40 «События, 25-й час».

23.50 «События, 25-й час».

0.00 Х/ф «Женихи по объявлению».

0.30 Х/ф «События, 25-й час».

2.30 Х/ф «Свадьба с приданым».

4.30 Д/ф «Тихая, кроткая, верная Вера».

5.10 «Хроники московского быта. Горько!».

ЗВЕЗДА

6.00 Т/с «Супруги».

6.40 Х/ф «Кольцо из Амстердама».

8.25 Т/с «В лесах под Колевлем».

9.90 Новости дня.

16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей».

17.30 «Сегодня».

18.00 «Суд присяжных».

19.00 «События».

20.00 «Военные новости».

20.05 Т/с «В лесах под Колевлем».

21.50 «Звезды на «Звезде»».

21.55 Алла Сурикова.

22.00 «Новости дня».

22.20 «Звезды на «Звезде»».

22.30 «События».

22.40 Т/с «Сладкая жизнь».

22.50 Т/с «Сладкая жизнь».

22.55 Т/с «Морские дьяволы. Смерь».

0.50 «Место встречи».

2.00 «Золотой мой человек».

4.05 «Давай поженимся»

5.00 «Пусть говорят».

12.00 «Время».

12.20 ЧМ-2016.

12.25 Т/с «Сладкая жизнь».

12.30 Т/с «Сладкая жизнь».

12.35 Т/с «Сладкая жизнь».

12.40 Т/с «Сладкая жизнь».

12.45 Т/с «Сладкая жизнь».

12.50 Т/с «Сладкая жизнь».

12.55 Т/с «Сладкая жизнь».

среда, 22 июня

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

- 8.05-08.08 Вести-Дагестан
08.36-08.41 Вести-Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Шалбузгад» (на лезгинском языке)
11.35 Вести-Дагестан
14.30 Вести-Дагестан
17.30 Вести-Дагестан
18.15 Реклама
18.20 «Планета Культура»
19.30 Реклама
19.35 Вести-Дагестан

РГВК

- 07.00 Новости Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Арьши ва агълу» Вечер памяти Джамала Абакарова. Часть 1 12+
08.00 Мультифильмы
08.30 Новости Дагестана
08.45 Д/с «Исчезновения»
09.20 X/f «Жила была девочка»
10.50 Ко дню памяти и скорби. Кино-журнал «Боевой киносборник» ч2 12+

- 11.45 «Бизнес Дагестана» 12+
12.30 Новости Дагестана
12.55 «Правовое поле» 12+
13.30 «На виду» Рабочие профессии
14.10 «Подробности»
14.30 Новости Дагестана
14.50 Т/с «Саванна» 16+
15.40 Ко дню памяти и скорби. Д/ф «Они сражались как могли»
16.30 Новости Дагестана
16.50 Ко дню памяти и скорби. X/f «Трои суток после бессмертия» 12+
18.20 Гонг 12+
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва

- замана» Мероприятие в лицее ч5 «Начало Великой отечественной войны»
19.30 Новости Дагестана 20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Глянец» 12+
21.00 Всероссийский фестиваль методического мастерства «Созвездие языков и культуры»
21.25 «Жилой мир»
21.50 «Вдохновение»
22.30 Новости Дагестана 23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Аугтада»
00.05 Ко дню памяти и скорби. Д/ф «Бабий Яр» 12+
00.30 Новости Дагестана 01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Мероприятие в лицее ч5 «Начало Великой отечественной войны»
01.40 Т/с «Саванна» 16+
02.20 Ко дню памяти и скорби. Д/ф «Обыкновенный фашизм» 16+
04.30 «Жилой мир»

ПЕРВЫЙ

- 5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.25 «Таблетка» (16+).
13.55 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское» (16+).
17.00 «Ноедине со всеми».
18.00 «Вечерние новости».
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Практика».
23.35 «Вечерний Ургант» в Санкт-Петербурге.
00.05 Ко дню памяти и скорби. Д/ф «Бабий Яр» 12+
00.30 Новости Дагестана 01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Мероприятие в лицее ч5 «Начало Великой отечественной войны»
01.40 Т/с «Саванна» 16+
02.20 Ко дню памяти и скорби. Д/ф «Обыкновенный фашизм» 16+
04.30 «Жилой мир»

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России» (12+).
9.00 «Вести» (12+).
9.15 «Утро России» (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести» (12+).
11.35 «Вести - Москва».
11.55 Т/с «Тайны следствия» (12+).

21.00 Т/с «Не пары». (12+).

Четверг, 23 июня

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

- 8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Маданият» (на аварском языке)
11.35 Местное время. Вести-Дагестан
14.30 Местное время. Вести-Дагестан
18.15 Реклама
18.20 Что, где, когда?
18.50 Поэзия народного костюма
19.30 Реклама
19.35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

- 07.00 Новости Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Мероприятие в лицее ч5 «Начало Великой отечественной войны»
08.00 Мультифильмы
08.30 Новости Дагестана
08.45 Д/с «Исчезновения» 12+
09.20 X/f «Подсолных» 16+
11.35 Кино-журнал «боевой киносборник» ч3 12+
12.30 Новости Дагестана
12.55 «Аугтада»
13.40 Всероссийский фестиваль методического мастерства «Созвездие языков и культуры»
14.05 «Жилой мир» 12+

- 16.30 Новости Дагестана
16.50 Концерт «Музыкальный майдан»
17.45 «Разумный взгляд»
18.25 Обзор газеты «Хакыкъат»
18.35 Передача на аварском языке «Паданги гамалги заманги» Памяти Газимагомеда Гапбашова
19.30 Новости Дагестана
20.00 Новости Дагестана
20.20 «На виду» Спорт 12+
21.10 «Прогулки по музею» 12+
21.50 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Новости Дагестана
23.20 Д/с «Операция «Антитеррор» Фильм 5-й: «Инструкция по выживанию», фильм 6-й: «Молодежка против»
00.30 Новости Дагестана
01.00 Передача на аварском языке «Паданги гамалги заманги» Памяти Газимагомеда Гапбашова
01.45 Т/с «Саванна» 16+
02.25 «Разумный взгляд» 12+
03.00 X/f «В чём дело, док?» 16+
04.35 «Агросектор»
05.00 «Прогулки по музею» 12+
05.30 X/f «Поручик Кихе» 12+

ПЕРВЫЙ

- 5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!» (10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.25 «Таблетка» (16+).
13.55 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России» (12+).
9.00 «Вести» (12+).
9.15 «Утро России» (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести» (12+).
11.35 «Вести - Москва».
11.55 Т/с «Тайны следствия» (12+).

ТВЦ

- 12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».

НТВ

- 13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».

12.00 «Суд присяжных».

- 13.50 «Место встречи».

- 15.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей» (16+).

- 16.00 «Сегодня».

- 17.00 «Суд присяжных».

- 18.00 «Время».

- 21.35 Т/с «Практика».

- 23.35 «Вечерний Ургант» в Санкт-Петербурге.

- 00.05 Ко дню памяти и скорби. Д/ф «Бабий Яр» 12+.

- 00.30 «Новости» (12+).

- 01.00 «Вести» (12+).

- 01.35 «Вести - Москва».

- 01.55 Т/с «Тайны следствия» (12+).

- 21.00 «Время».

- 21.35 Т/с «Практика».

- 23.35 «Вечерний Ургант» в Санкт-Петербурге.

- 00.05 Т/с «Сегодня».

- 01.00 «События».

- 01.15 «События».

- 01.30 «События».

12.00 «Суд присяжных».**13.00 «Сегодня».****14.00 «События».****15.00 «События».****16.00 «События».****17.00 «Суд присяжных».****18.00 «Время».****21.35 Т/с «Практика».****23.35 «Вечерний Ургант» в Санкт-Петербурге.****00.05 Т/с «Сегодня».****01.00 «События».****01.15 «События».****01.30 «События».**

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 26 ИЮНЯ

ТВ ДАГЕСТАН

10.20 Местное время.
Вести-Дагестан.
События недели.
Информационно-аналитическая программа

РГВК

07.00 Новости Дагестана

07.15 X/f «Формула роду́дь» 12+

08.30 Новости Дагестана

08.45 X/f «Сказание о храбром Хочбáре» 12+

10.30 «Чистое сердце»

10.40 «Молодежный микс» 12+

11.05 Концерт «Музыкальный майдан»

11.45 «Обильная научная сессия» Семья Далгат из рода в род

12.40 «Наши дети»

13.10 «Красота 05.ги»

13.45 «Глянец» 12+

14.15 X/f «Дом, который построил Свифт»

17.20 Концерт ко Дню города Кизляр

18.25 Мультфильм

18.40 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Юбилей Исамудина Ахмедова. Часть 3-я 12+

19.30 Время новостей Дагестана. Итоги

20.20 «Служба Родине»

20.50 Мультфильм

21.05 «Мой театр» В режиме эпилога. В Махачкале» 12+

21.40 «Города Дагестана» Каспийск 12+

22.30 Время новостей Дагестана. Итоги

23.20 X/f «Пока есть время» 16+

01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Юбилей Исамудина Ахмедова. Часть 3-я 12+

01.40 «Служба Родине»

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.

6.10 Детектив «Предварительное расследование».

8.00 «Служба Отчизне»

8.45 M/c «Смешарики. Пин-код».

8.55 «Здоровье» 16+

10.00 Новости.

10.15 «Непутевые заметки» 12+

10.35 «Пока все дома».

11.25 «Фазенда».

12.00 Новости.

12.15 «Открытие Китая».

12.50 «Гости по воскресеньям».

13.45 Анимация фильм «Ледниковый период 4: Контиентальный дрейф».

15.20 «Что? Где? Когда?»

16.35 «Бенефис Геннадия Хазанова» 16+

18.50 ЧЕ по футболу 2016. 1/8 финала. Прямой эфир из Франции.

21.00 Воскресное «Время».

22.30 «Максим Максим».

23.40 Комедия «Четыре свободы и одни похороны» 12+

РОССИЯ 1

5.10 X/f «Гретская дама червей» 12+

7.00 «Мульт утра» 12+

7.30 «Сам себе режиссер» 12+

01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Юбилей Исамудина Ахмедова. Часть 3-я 12+

01.40 «Служба Родине»

ТВЦ

6.00 Новости.

6.10 Детектив «Предварительное расследование».

8.00 «Служба Отчизне»

8.45 M/c «Смешарики. Пин-код».

8.55 «Здоровье» 16+

10.00 Новости.

10.15 «Непутевые заметки» 12+

10.35 «Пока все дома».

11.25 «Фазенда».

12.00 Новости.

12.15 «Открытие Китая».

12.50 «Гости по воскресеньям».

13.45 Анимация фильм «Ледниковый период 4: Контиентальный дрейф».

15.20 «Что? Где? Когда?»

16.35 «Бенефис Геннадия Хазанова» 16+

18.50 ЧЕ по футболу 2016. 1/8 финала. Прямой эфир из Франции.

21.00 Воскресное «Время».

22.30 «Максим Максим».

23.40 Комедия «Четыре свободы и одни похороны» 12+

14.10 «Поедем, поедим!»

15.05 «Своя игра».

16.00 «Сегодня».

16.20 Д/ф «Мировая закулиса. Красота» 16+

17.15 «Следствие вели».

19.00 «Акценты недели».

19.50 «Поздняков» 16+

20.00 Детектив «Отдел».

23.50 «Я худею» 16+

0.50 «Боевик «На глубине».

2.45 «Дикий мир».

3.15 Т/с «Опергруппа».

ТВЦ

6.00 X/f «Контрабанда».

7.45 «Фактор жизни».

8.15 X/f «Двенадцатая ночь».

10.05 Д/ф «Владимир Зельдин. Обратный отчет».

10.55 «Барышня и кулидар» 12+

11.30 «События».

11.45 X/f «Дело было в Пенькове» 12+

13.45 «Смех с доставкой на дом» 12+

14.30 «Московская неделя».

15.00 «Боевик «Кругой».

16.50 «Нити любви» 16+

20.30 Детектив «Преступление в фокусе» 16+

0.00 «События».

0.15 «Петровка, 38» 16+

0.25 X/f «Китайский сервиз» 6+

2.20 «Невезучие».

ЗВЕЗДА

6.00 М/ф.

7.05 X/f «Из жизни начальника уголовного розыска» 12+

9.00 Новости с Ю. Подкопаевым.

9.25 «Слу́жу России».

9.55 «Военная приемка».

10.45 «Научный детектив».

11.05 Т/с «Земляк» 16+

13.00 Новости дня.

13.15 Т/с «Земляк» 16+

18.00 Новости. Главное.

19.30-1.45 Бое́вик

«Отдел С.С.С.Р»

2.35 Т/с «Забы́тый» 16+

3.30 Т/с «Забы́тый» 16+

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми Оливье.

Супер еда 16+

7.30 Т/с «Мисс Марпл. Тайна Карпского запи-ва» (Великобритания).

9.45 Мелодрама «Вылет-то» из Атамановки

13.35-19.00 Т/с «Ве-ликолепный век» 16+

2.50 X/f «Черный океан».

4.30 X/f «Звонок, откры-те дверь».

REN TV

7.00 X/f «Крокодил Дан-ди» (Австралия).

8.50 X/f «Крокодил Дан-ди» 2

11.00 Т/с «Личная жизнь следователя Савельев-ва» 16+

23.00 «Агата Кристи. Как на войне» 16+

0.00 «Соль» 16+

1.20 Т/с «Борджа».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

8.40 М/ф

10.00 «Сейчас».

10.10 «Истории из будущего» с М. Ковалчуко.

11.00 Мелодрама «Альные паруса» 16+

12.35 «Сердца трех»

13.25 Мелодрама «Сердца трех»

14.15 Мелодрама «Сердца трех»

15.10 Мелодрама «Сердца трех»

16.05 Мелодрама «Сердца трех»

17.00 «Место происшествия. О главном».

18.00 Главное.

19.30-1.45 Бое́вик

«Отдел С.С.С.Р»

2.35 Т/с «Забы́тый» 16+

3.30 Т/с «Забы́тый» 16+

КОЛЬТУРА

10.00 «Обыкновенный кон-церт».

10.35 X/f «Человек с ак-кордеоном».

12.05 Музыка в Поднебесной» Опера.

18.00 6 кадров. 16+

23.30 6 кадров. 16+

0.30 «Моя вторая полу-вника».

ИНДИЯ

7.10 Мелодрама «Неза-конченный роман».

10.00 Комедия «На изме-не» 16+

0.00 Т/с «Борджа».

Слуховые аппараты

В центре слуха «Чистый звук» цены на все слуховые аппараты (импортные и отечественные), а также на запчасти к ним снижены на 20%.

Индивидуальный подбор и настройка слуховых аппаратов, выезд на дом (до 50 км) бесплатно!

АДРЕС: г.Махачкала, ул.Шихсаидова (Гоголя) 38, по-ликлиника «Арника», 1-й этаж, каб. 1, слуховой центр «Чистый звук».

Прием с 9 до 17 ч. кроме суб. и воскр.

Специалист по подбору слуховых аппаратов (слухопроецист)

Чинков Шамиль Нурмагомедович.

Телефон: 8-988-44

Дагъустандин культурадин меркез Дербентдин тіварар ва шегъердин тарих

Фейзудин НАГЬИЕВ,
Албанистикадин НИИ-дин директор,
филологиядин илимнин доктор

(Эвел 23-нумра)

V-VI асирра (438-йисалай) маса гуз-къачунин, гъар жуыре сеняткаррин макан хайи Чула шегъердикай сасанидрин (иранлуйрин) арасатдинни стратегиядин ва сиясадин идара авунин патахъай важиблу меркез жезва. А девирда сасанидрин гъилик квай гъукумприн (сатрапийрин) сиягъда Дербентдиз къетлен гъурмет авай: и шегъердин идардиз къизилдин тахтуна ацуқьдай ихтияр ганвай.

VI асирдилай (Хосров I Ануширван шағын тир вяде) Чула шегъердал Дарбанд (фарс. чал. "Варарин гъалкъа") тівар акъалтзава. Чадын халкъарин мәце Дарбандикай Дербенд - Дербент жезва. Къевз-къевз и тіварци алпан тівар тир "Чула" ва гүгъүнай акъалттай маса тіварарин мәцый акъудазва.

Чуладын (Дербентдин) жемят чадын алпан халкъар (лезги тайифаяр) тирдал са шакни алач. Гъелбетда, чадын халкъарик гъар девириннин чапхунчайрикай (маскутар-мұшкъуар, гъуннар, хазарар ва меб.) амукъаярни акатзавай.

VI асирда Хосров I Ануширвана Чула шегъердин цлар үйлеккарас хыизиц ва мәгъкемариз эгечина. Гзаф фялеяр, устларар, шегъер худай арасар (аскерар) герек хүн багъна къуна, Ануширвана Ирандай чуудар, Таваспарандай таваспарар (табасаранар) кеферпатац къучарна. Алпан гъукуматдин леф патан (къибледин) серъята - Уймрия виринни Каспи гъульын арада авай таваспарин чилер гъамишалугъ яз Ирандин серъятирик акатна (алай вахтунда и чилерин саюнал иран тайифайрикай тир талышар ала). Гъа ик! VI асирда Алпан гъукуматдин кеферпатац тавасаранарни чуудар пайда жезва. Тарихдин дегь девиррилай гзаф халкъарин чалар, күлтүраяр, динар акур алпанар (лезги халкъар ва тайифаяр) чеб мугъман қандай, патандаз гъурмет ийидай, яғы халкъарин къетленвилер ва чаравилер сабурдивди къабулдай къилихдин халкъар яз вердиш хъана. Алпан гъукумат чи девирдилай виликни Иерусалимдикъ галаз, чуударин күлтүрадиц галаз алакъада хъанай. Алпандин хашпара дин гъай сиғтегъан месирарни чуудар (на-зар) тир. Чуудар ви таваспарар Алпандин кеферпатац къучаруни лезги тайифайрин ва гъакини Дербентдин демографиядин (халкъарин еридин ва къадардин) рангар-тавар дегишарна. Шегъерда хашпара алпандин килисрих галаз санал чуударин ва персерин ибадатханаяр, сурар пайда жезва.

Шегъердин тарих адан тіварара ава

Маса уйлукейрин тарихчайрикай, географияй, къекъверагривай (сиягъатчайрикай) чадын чаларин къетлен сесер, гафар дүз лугъуз, къызы тахъуни а тіварар къынна, лугъунра гзаф гъалаттар кваз ганва. Гъавиляй тарихдин ктабра Дербентдин къадим тіварар чадын тіварарихъ ва я маса шегъерин тіварарихъ галазни какадарунар гъалтзава.

Гзаф девириннин чапхунчайрикай гъужумринг къадаррай ва шегъердал вич арадиз атайдайлай къулухъ акъалттай тіварарай аквазвайвал, Дербентдин гирве алай чка географиядин рекъяй гзаф важиблу чка хъана. Иней Европа Юкъян ви Виликлатан Азиядикъ галаз алакъадин рекъер физвай.

Саки 5000 йисалай артух тир вичин тарихда Чула шегъердал үздүрдилди тіварар дегиш хъана. И тіварары яргъал девирра шегъер чехи хъунчай, адан тарихдикай лугъузва. Лап вичин бинедилай Дербентдай хайи тіварар вири чадын халкъарин (алпанрин - лезги тайифай-

рин) чаларалди я: "Жалъга" (лезги жалъга "сустав, шарнир, замук"), "Нерен-къеле" (нер- "сергъяч чара ийизвай къеле"), "Алландин йал", "Цал", "Вар", "Варар", "Ракъун варар", "Каспид варар", "Къеввар", "Шула" (лезги чул) ва меб. Гъа и лезги тіварар шегъердал тепилан хъайи къван чапхунчайрикай ва къунши халкъари чин чаларалди тикрариз хъана. Клавдий Птоломея (II асир) вичин картайрал и районда Гелда тівар алай къеле хъайдакай лугъузва. Румдин (Византиядин) тарихдин улубра къеледин тівар "Тзор" къизва (Белиждин патав хайи Цур/Чур шегъер). Мадни "Албанский проход" (Алландин йал), "Чогадин варар", "княжество Чога" (Чогдин арсвал), "Турай варар" ... Арабри "Джол" (Чул), "Сед Яджудж-Маджудж" ("Гъажижал-Мажижан цал"), ал-Баб ("Варар"), Баб ал-Абаб ("Кылин варар"), Баб ал-Хадид ("Ракъун варар"), Баб Албан ("Алландин варар"), Сед Албан ("Алландин цал") тіварар тұна. Түркери и шегъердиз Темир капы ("Ракъун варар"); гуржиири Дэгвис кари ("Гъульын варар"), Дарубанд лугъуз хъана. Эрмени тарихчайрикай улубра ихтиин тіварар ава: "Джора", "Джорадин варар", "Джорадин пахак" - яны, "Чурдин ухъуру" - "Охрана Чора", "Джора" журедин тіварара, эрмени алфавитда "Ч" гъарф ава чирвияли, "Ч" "Дж"-дади звезнана, "Пахак Стены" ("Цлан ухъуру"), "Чорадин серъятдин къеле", "Гъуннарин варар", "Ворота зуар" (Цурдин варар), "Враты хонов" ("Хунрин варар"), "Крепость хонов" ("Хунрин къеле")... "Ракъун варар" манадин тівар араб, түрк, урус тарихчайрикай къыннан гъалтзава.

Лезгийриз къуншия тир Дагъустандин халкъарин чаларар ва мәчин эсера Чула шегъердин тівар ама: Чулы даргийрин, Чурул яхулприн, Жулул табасаранрин (гъеле табасаранар кефер патас күнчары VI асирдиз шегъердин тівар Чула тирди и тіварарин субтзава).

Къеледин къиблепатан цал,
шегъердин ақунар

Чна винидихъ гъай вири тіварарай Дербентдин ("Чула") ва Белиждин патав хайи Цур (Чур) шегъердин тіварар аквазва. Яны, тарихдин улубра, гъатта алай аямдин алмини, Дербентдин ва Белиждин тіварар какадарзала. Алпанрин чилерал I - асирра гъукум авур массагетри-маскутири Цур шегъер чукъуна. Чукъураш шегъердин харалпайрай "Чуру шегъер", "Чур" тівар акъалтна. Маскутири Чурдилай са версинин къибледиц гириз маса шегъер кутуна. Арабри массагетриз "беленжерар" лугъувайвилай, шегъердал "Беленжер" (алай вахтунин Белиджи) тівар акъалтна. Эвлендай Кас вацал къван, ахпани Күр вацал къван Каспи гъульын къере чипиз макан күр маскутар 325-йисарал алпанри күлварнай. Абурун амукъяр лезгийрик акахына црана. Лезги чилерал маскутири "Мушкур" (Мушкур) тівар тұна.

Чи аямда Дербент шегъердал алай тівар, чна къейд авурувал, VI асирдин къуларипал I - Хосров Ануширвана шегъердин паруяр, къелерар рас хъийдайла акъалтна. Гъа чавуз и тівар пехлеви къыннан дегендер Дербентдин цларин къванерлар атлана. (Адет яз, чара гъукуматрин шегъердин къурла, чапхунчайрикай шегъерар я чукъурда, я абурул чин тіварар алкүрда. Ахпа, са шумуд асиррилай гъа шегъерар чапхунчайрикай несилири чин къавичиз яғыз алахъда. Лезги шегъер Чуладин къисметни гъаки хъана).

Дербент ва кефпатан куччерияр

Персерин тарихра Дербент алай чадал сифте къелейрин паруяр эңгайбур чин пачагъяр я лугъузва. Амма археологрин эгъуыри субтзавайвал, Дербент алай чадал сифте къелерар эңгигүнхъ галаз персерин гъич са алақъани хъайиди туш. Гъеле иранлы тайифаяр Къавказдиз ви Виликлатан Азиядиз ақватдалди ина инсанар яшамиш хъайиди археологиядин къекъуыри успатзала. Тарихдай хъансандыз малум тирвал, чи девир алуқыдалди VIII-асирдиз (733 йис) кефпатан чылларей Виликлатан Азиядиз кимерийийрин ва скифрин атту геляштар тепилан хъана. Бязи алимири Дербент алай чадал Каспидин варар къелейрин мягъкем пайралди къеви авунин себеб гъа девирдин вакъияя яз гысабазава. Жалъандал археологрин эгъуына тухузуяй чавуз үн руҳхөрерин къатарай жағай алланрин хъелерин залан къенкъвери ва скифрин хъелерин къезил къенкъвери ина къати женгер фейиди субтзава. Дербент сасанидрин шағыры къадалди (VI асирдилай) инаш Цал, Вар, Варар, Къеввар, Чула ва маса тіварар алац, са шумуд ағызур йисар вилик мягъкем къелерар ва цлар алац хъана.

А.Кудрявцева къизва хъана, Дербентдай жағай скифрин хъелерин и журедин къенкъвер Ашшурдин ва Вавилондин цларихъяни - Уартудин дегь шегъерар тир Тейшебаини ва Аргиштихинили чкай чаварин къатарайни жағанай. И делилри чи девир алуқыдалди VII асирда - VI асирдин эвельра кимерийийрини скифри Виликлатан Азияда къати женгер тухайдан шағыдалзава.

Дербент шегъердин антик дөвирдін къатарай иранприн күлтүрадиц галаз алакъада хъайи са лишанин жағанача. Жағай вири артефактар - чи девир алуқыдалди VIII-VII асирдилай кередин күлас, хъенчлер ва маса затлар вири чадын халкъаринбұр (алланринбұр) ва я скифринбұр я. И къелерар хъун паталди скифрихъ галаз женг чуғурбұрни чилин дегь къатарай жағай хъелерин къенкъверин иесияя - гъа дөвирдин къеле-шегъердин ағалияр алпанар (лезги халкъар) яз хъана.

Чуладал скифрин гъужумар чи девир алуқыдалди VI асирдиз, скифар ва кимерийияр Юкъян Регъпратан ульквейриз фейила, ақалтна. Гүгъүнай скифри Алландин рагъакидай патанни-кефпатан дегельра чипиз Сакасена тівар алай тұкумат тұкыуын. Са 100 йисалай а тұкумат чкана, скифар чеб алланрин къене црана. Шаки (Шеки) Алпан гъукуматдин партунук (союзник) акатна.

Скифри Алландин күлтүрада, ономастикада къетлен гелер тұна. Скифрин гъукумат Шаки хъайи чадиз лезгир Шеки лугъузва. Чи фикирдилай, Испик хурун тіварни "искиф-искип" тіварцихъ галаз алакъапуя. Лезги халкъарин хъенчлерал, яракърал, къаб-къажақдал ва маса затларал скифрин "хъчарин бахияр" (растительный узор) аквазва. Ихътин терефар алланрин (алай аямдин осетинин) нехишрани хвена.

Археологиядин вири гигинри (ахтармашунри) успатзала хъи, Дербентдин гирве я Румдин, я Парфиядин (Ирандин) патас ақтайды туш. Инаг гъамиша алланрин халкъарив хъайиди я. Кеферпарат Аллан - Чуладилай Күр вацал къван хъайи Лекъ шаррванди (пачагъулыгъи), кеферпарат гирве хъайи Чула-къеледин варар хъузайвилай, Ирандиз VI асирдилай харж гузвачир. Яны, Лекъ дегедин (деге - страна) хиве кефпатан варар - Чула хъун, аны иранлуйриз хасарат гуз жедай күчери чапхунчияр ахъай тавун авай. (Сасанидрихъ галаз алланрин женгер фидай чавара, алланрин шарр Вачеди Чуладин варар ахъайиз, аны күчери маскутар Ирандал гъалдаризни хъанай).

(Къатама)

Цийи ктабар "Нагъма"

Мегъамед ИБРАГИМОВ

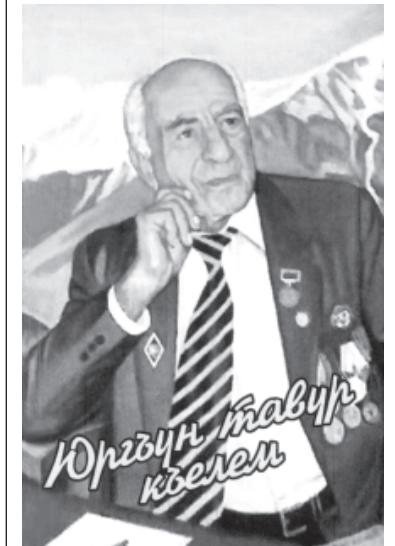
Мукъвара "Дагъустан" чапханади "Сто признаний в любви" сериядик кваз лезгийрин бажарагълу шаир АРБЕН КЪАРДАШАН "Нагъма" тівар алай ктаб ақуднава. Винидихъ къейднавай сериядик сиярттара аваз алай йисуз Дагъустандин халкъдин писатель Абдуслем ИСМАИЛОВАН "Лацу марфар" ктабдизин экү дүньяя акунва.

Арбен Къардашан цийи ктабда автордин идалай вилик чадиз ақтатай ширирихъ галаз санал цийи эсерарни гъатнава. Тематикадин жиғиетдай абур са шумуд чадал пай жезва. Ватандикай, қланивилай, инсанвилий, тібиатдикай, дүстүликтай къенвай шириар дөвлетту چалалди, фикиррин деринвиледи, къешенг везиндади тафаватлу жезва. Шаирди вичин чалара алай аямдин важиблу месэләрни къарагъарзала, абуруз дүзгүн къимет гуз алахъзала. Санлай вири шириар шаирдин қланивилай нагъмади сад ийизва.

Арбен Къардашан "Нагъма" риқылкүжумдайды, фикир желбайды, метлеблуди хъянва. Милли литературадал риқ алайбүр патал ам жиевай савқат я.

"Юргын тавур къелем"

Милли литературадал риқ алайбүр мукъвара лезгийрин шаир-сатирик, Хасавюрт райондин Цийи Къурушин хуыре яшамиш жезвай Къасум ФАТАЛИЕВАН "Юргын тавур къелем" тівар алай ктабни агақнава. Ана

шашырды жуыреба-жуыре йисара къенвай шириар гъатнава. Ктаб къуда паянкай ибарат я: "Лирика", "Хъвер, зарафат, айғым", "Ичкидай ви ичибазрикай", "Аялриз ви аялрикай".

"Вакни сик", "Къыбни къуытъуыр" басняри, "Буржухъан", "Гъа икни хъана", "Эхир крат шириш хъана" ви хейлин маса ширири Къасум Фаталиев иесияя хуси хат! авай, қранвай сатирик тирди успатзала. Авторди вичин яратмишунра дөвирдин пис терефар, инсандин қылышидик жедай чуру ерияр - пехилвал, вағасузвал, мұтлакъильвал... русвагъзава, хъсан крат авуниз, инсан хъуниз эвер гузва. СА АЛАВА: гзаф эсерра Къурушин нұғатадин гафар гъалтзава. Келзазайбүр гъавурда ақадайвал абуруз баянар ганайтыа, пис жедачир.

Абдул Муталибов 110 йис

Мердали ЖАЛИЛОВ

Лезги эдебиятда вичин лайих-лу гел тур шаир ва педагог **Абдул МУТАЛИБОВАН** 110 йис тамам жезва.

Гыйиф хьи, вич чи девирда яшамиш хьайи шаир ятлаши, адан биографияда ам хайи яварз, ячисло къалурнавач. Мукъва-къилийизни ам анжак 1906-йисуз Докъузпара райондин Макъарин хууре кесиб лежбердин хизандада дидедиз хайиди яз чизва.

Килфетдиз рузи къазанмишун патал гаг "Къубада агайрин гъильик бичинчилав ийиз, гагъ Азербайжандин хуурера девлетлүйрин малар хуъз хайи бубадин гульгъульна аваз къекъвэз, адан аял йисар акъятна.

Амма гележегдин шаирдиз лап муракаб умумур, адан важибулту тарсар чир хъана. Гъеле аялзамаз бубади ам ашукърин ирсиниз мукъва авуна, са тимил вахтундилай зигъин авай жаванди вичин чаларни теснифиз башламишна.

Советрин девирда адан яратмишунрин булахдал чан атана, чи эдебиятдин суфрадални шаирдин къелемдикай хкатай цүлдуралди лап хъсан шириар, манияр, поэмаяр атана. Адан сифте эсерар гъеле аллатай асирдин 30-йисара чапдай акъятна. Ватандин Чехи дяведин йисара лагъайтла, яшлу неслидин шириар тир Хурург Тагырахъ, Нуредин Шерифовахъ, Насруллагъ Нуридиҳ, Шагъ-Эмир Мурадовахъ ва масабурух галаз санал Абдул Муталибовани акунани тақлан вагъши душман дарбадагъ авун патал вичин илгъам генани ифирна, дагъвияр къетлен къельвалирал рульгамишдай чалар теснифна.

А девирда ада яратмишай "Элжекар" тъвар алай поэма, "Заз дидеди икъл лагъана", "Гитлеран шел", "Красноармеецдин къин", "Берлиндиндиз немсерин офицерди къейт каъз" ва маса шириар лезгийрин рикл алай эсерриз элкъвена. Абурун метлеб гилани квахънавач.

Дяведилай гульгъүнин йисара Абдул Муталибова цийи девирдикай, чи баркаллу зегъметдин игтирикай, чи хуурерикини убайрикай къхъенвай эсерар, лирикадин назик манияр чи къенин ва къвездмай не-силаш патал надир ядигарар я.

Тарихдин тахсирлувал яни, тахъайтла шаир вич датланна маса къягъуриин яцла авайни, вичел чан аламаз адзай гайи хътин еке тъварар, лайихлу наградаяр авач. Амма ада саки 50 йисан девирда анжак са чкадал - Дербентдин педучилище-да (гилан коллеж) акъалтзавай неслиприз дидед чалан ва литературадин тарсар гайди, чи саки вири мектебра алай аямда къвалахзавай дидед чалан ва сифтегъан классирин муаллимар адан ученикар, аддавай чирвал ва тербия къачур-бур тирди фикирда къурла, чаз Абдул Муталибован кардин ва яратмишунрин важиблувал са къадардин аннамишдай мумкинвал жезва.

Са бязи "акъуллу" ксари Абдул Муталибов писателрин Союздин член тушир лугъуз, адсан эсерар чи поэзиядин антологийра тун тавунин теклифарни ганай. И кар гъакл авунни авуна. Амма адсан эсерар чи

Шаир ва педагог

Абдул Муталибов хътин, къенин неслиприз чешне хьайи, чаз вичин рульддин акъалт тийир девлеттар тунвай шаирдин-муаллимдин фикирар гъакъикъатдин краиз элкъурун ам клани гъэр садан буржи я. Адан къамат садрани вилерикай хкат тийидайвал, чалари даим чи япараги риклера вандайвал авун чи, яни алай аямдин неслирин, хиве гъатзана...

"Лезги газетдин" 1996-йисан 4-августдин нумрадай

* * *

Гъаким КЪУРБАН,
филологиядин илимприн доктор:

учебникрани хрестоматийра, чи риклерни мецера фадлай гъатзана!

Шаирди чун патал "Экун ярар", "Рикл гафар", "Ватандин къуллугъда", "Ватан", "Гъим хъсан я?" ваминаст ктабар тунва. Мегер им гъакл цлар яна физ жедай ирс яни? Ада лезги поэзиядин тамам девир: дяведилай гульгъүнин йисарин члакан-вай майишат арадал хуунин, цийи рекъер, мукъвер эцигунин, цийи-вилихъ умудлу яз гъерекат авунин девир арадал гъанва. Адай гзаф шаирри тежриба ва чирвал къачур-дал шак алач. Иллаки сатирадинни лирикадин эсерар яратмишунин карда.

Адан чалар гъакъван сеслу ва везинлу я, къелиз ва рикл хузвни регъяти я. Гъавиляй абурукай гзаф-бур халкъдин рикл алай манийизни элкъвена! "Кварчагърин дере", "Бике", "Зилфи", "Вучда вуна", "Зи рикл перишан жедачни," ва маса манияр рикл хун бес я.

Къе чаз шаирдин гъакъиндай адсан дустарин ва ученикрин фикирар ва вичин эсеррикайни чап ийиз къланзана.

* * *

Касбуба АЗИЗХАНОВ,
шаир, публицист:

- Шаирдихъ галаз зи садни къве сүльбет хайиди туш. Ам заз фадлай чизвай кас я. Гъеле 1950-йисан гатуз Махачкъалада къиле фейи жегъил шаиррин совещанидал чун таниш хъанай. Совещанидилай гульгъүнин шегъердин чөлөгәрдай за-водда рабочийрихъ галаз, къиле Абдул Муталибовни Назир Агъмедов аваз, са десте жегъил шириар гульгъүнин хъанай. Гъанал за зи шириарни къелна, гульгъунлай санал чи шикилни яни. Дербентдин педучилищеда къелдилани Абдул Муталибов зи муаллимни хайиди я. Гъа чавуз чи араяр бегъем ачу хъанай. Чи раҳунар, сүльбетар гзаф жедай. Гъа чавуз заз якъин хайивал, амни, зун хъиз, хурурь Советдин секретарвилелай башламишна, къуллугърик акатай кас тир.

Адан гъа жегъил чаван умумурни регъяти хъанач. Яшариз акъатайлани, адзай умумурдин рекъер гегъеншбур, цалцамбур гъатнач. Хъутапарни ацалтна. Районда авайла, ам заз са шумудра мугъман хайиди я. Къияс Межидовани ада санал заз чипин умумурдин рекъерикай, четин вядеरикай сүльбетар ийидай. Къияс дайидиз хъиз, Абдул Муталибовазни сағысузвили тади тимил ганач. Залум азарри абурун хейлин мурадар амукъварна, чи фикирра туна.

"Лезги газетдин" 1991-йисан 29-октябрдин нумрадай

* * *

Йисар, девирар физ алатда, амма Абдул Муталибов хътин шаирдин ирс квахъдак. Ада вичикай лагъанва:

Эмина чаз кутур багъда
Гъвечи тарцин дувул я зун.
Зи умумурда гъич садазни
Писвал тауэр Абдул я зун...

Ингъе, вучиз адсан тъвар лезги халъя амай къван рикл, мецел аламукъдатла. Эмина кутур багъ эбди сағъ амукъдайди я.

Абдул МУТАЛИБОВ

Элжекар

Са пис чайгъун авай юкъуз,
Экунахъ зун лап фад ялгъуз,
Акъвазнавай постун вилик,
Вил экъуриз

тънинхъ-гъанихъ.

Садра чайгъундин хураваз,
Перпил-перпил живедик кваз,
Палан хътин са зат! зал къvez,
Акуна заз элкъвэз-элкъвэз...

Немец солдат тир ам яшлу,
Дав хъянтай, вич яна къяю.

Газ хтанда за ам фад-фад,
Чимиз туна са ванна яд,
Ргар це турла са члавал,
Авагъ хъувуна ам са гъал.

И вядеда сада чакай,
Хабар къуна а касдивай:
"Я хва къей сефигъдин
сефигъ,
Бес а акъул гъинава ви?

Къецихъ и къай, түрфен аваз,
Вун са къери пенжек алаз,
Гы жегъеннемдиз атана,
Талакъдай кар ийиди на?"

Хейлин вахт піуз піузав
текъвэз,
Акъвазна ам рахаз тежез.
Са гагъдилай ахпа ам заз
Акуна, пус-пусиз рахаз:

"Залумри чаз гана зреќъ,
Юкъван тарциз акъудна гъекъ,
Пиян яз чун чал алачиз,
Амалдан къузва фронтдин.

Гитлер лудай алчах ламран
Вагътедай чун физвач саклан.
Чи са дивизия сенфиз,
Къяю къуна къена михъиз.

Рекъиз лянет хурай вичин!
Авач инсаф...
Чна вучин?"

И члавуз ахъайна раклар,
Гана сада чаз мад хабар:
"Ядаяр, квезд командирди
Эверзава, къарагъ вири.

Къе чаз чими парталар мад,
Пайирвал я, къарагъ, ша фад!"

И члавуз гадаяр тадиз,
Къарагъна, фена чун михъиз.
Командирди къелиз тъварар,
Пайна чаз чими парталар.

Им дузыгъ и гъилевай вица,
Пуд лугъудай сефер я: за
Сифте къачуна са шалвар,
Ахпа кух галай гульпультар.

Гилани са элжекар сун
Гана заз, - лап шад хъана зун.
Къурла за элжекар гъиле
Агъзур хиял гъатна рикл.

Лагъана за закди: - Яраб,
Гъинай ятла къун храй паб?

Яраб, вун Тажикистандин,
Тахъайтла вун Гуржистандин
Гъузел вах, руш, диде ятла?
Тахъайтла вун баде ятла?

Эй, къун храй азад инсан,
Ви туплариз хъуй зун къурбанд!
Яраб, вун гъи вилаятдин
Аслан диде ятла вун нин?

И хиялар ийиз-ийиз,
Килигайла са элжекдиз,
Адан къене акуна заз,
Са къве туб къван кагъаз аваз.

Акъудна за тадиз-тадиз,
Килигайла а кагъаздиз,
Са гуърчег хатларал пара
"Даг.АССР, Докъузпара".

Гарагъ, Зелиха" кхъенваз
Са къвед-пуд гаф акуна заз.
И гафар за келай члавуз
Акътна зун къве юкъ цавуз.

Дидедин чарчин ашкъинай,
Квахъна лап зун михъиз завай.
Гагъ ацукиз, гагъ къарагъиз,
Къарай къвевчачир зи рикл.

Элжекарни чар гъилеваз,
Хвешила зун завди рахаз,
Хъфена чи казармадиз,
Къачуна за са чар тадиз.

Дидедиз са ихтиин къуд-вад
Келима кхъена фад-фад:

- Салам! Чан багъа диде чан!
Ваз и дуныяр ацлай къван.
Зи кефияр я лап хъсан,
Къе са чар агакъна зав.

Чан азиз диде, ви къурай
Туплариз зун къурбанд хурай.
Лап гъа гъилерал храй
Сун элжекар агакъна зав.

Гъална за гъилерал тадиз,
Фагъумай члавуз элжекрэз,
Акъ хъана, валлагъ, зи рикл:
Лап дуныяр агакъна зав.

"Яраб, къей элжекар, къун низ
Къисмет жедайбур ятла, низ?"
Лугъуз вуна, зун рикл гъиз,
Авур фикирар агакъна зав.

Къе ви мульгуъбатдив зи рикл
Ацлана, мад туш ам гъарик!
Бахтуна хъиз, атана гъик!
Ви элжекар агакъна зав.

На гудай къин алач хъи зал,
Дегиши хъана тамам зи гъал.
Тъварар къуртла за далба-дал
Хейлин затлар агакъна зав.

Сагърай, диде, вун лап пар.
Хабар жед ваз гъа и къара:
"Чи улквела гзаф зурба
Къагъриман тъвар агакъна
зав" ...

Я rush

Вуч гаф ава а ви буйдиз,
Вахъ хупл акунар авани?
Ашуку я вал эллар михъиз,
Я rush, ваз хабар авани?

Буйдал дигай хаму жейран,
Ша чна чи гъил-гъиле къан!
Дайм ви дерт чуғвадай къван
Мегер заз ахвар авани..?

Къульз-кульз камар
Къачуз,
Цел фида вун дамах гуз-гуз.
Эверайла, гъайнин тагуз,
Ваз гъа "ихтияр" авани?

Милиз-милиз хъуредай къуш,
Ви къилихар я заз лап хуш.
Жузун айиб тахъуй, я rush,
Ваз а хуре яр авани..?

Пешедин устад

Асият МУСАЕВА

Чи гележег тир акъалтзайвай не силдиз чирвилерни тербия гунин, ам ватанпересвилин руьгъдаллаз тербияламишунин месэла гзаф терефринди, га са вахтунда жавабдардини я. Школа и жигьетдай еке къуват я. Школадин уьмуърда хъсан терефдих дегишивер хъун муаллимдин устадвилелай, ам пешедиз вафалу хъунлай гзаф аслу тирдини лагъана къанда. Гъар са тарс яратмишдай къайдада тухузтай, и кар патал вири мумкинвилерикай менфят къачузтай муаллимар Сулейман-Стальский райондин школайра садни къвед авач. Ихтибинбурукай сад, Цийи хуруун школадин директор Ягыбегов Бега лагъайвал, урус чалан муаллим ТАГЬИРОВА Некъият Эседулаевна я.

Н.Э.Тагьирова 1951-йисуз Ахчегъя райондин Ялцугъирин хууре дидедиз хъана. 1953-йисуз и хуър Мен-

гъарамдхуруун райондин Советский хуруъз къуч хъана.

1969-йисуз Огни шеъердин дишгълийрин школа-интернат акъалттарай Н.Тагьирова 1971-йисуз Дағустандин педагогвиллин институтдин филологиядин факультеттик эчкяна. 1975-йисуз анаг акъалттарна, Мегъарамдхуруун райондин Оружба хуруун школада къвалахал акъвазна. 1978-йисузъя и райондин ВЛКСМ-дин комитетдин З-секретарвиле тайинарна. Сайисни зуралай ам вичин хушунади Советский хуруун школадиз муаллимиллиз хтана.

Вичин уьмуърдин бахт Къасумхуэрлай жаъяй Некъият Эседулаевнади 1997-йисалай Цийи хуруун школада муаллимвиллин ве-зифаяр къилиз акъудзава.

- Халис муаллим вичин пеше, предмет дериндей чидай, виридаз талукъ, иллаки аялрин психологиядин месэлайрай къил акъудзай алакъдай, илимдин, искустводин жуьреба-жууре хилерай хабардар, культурный инсандиз лугъуз жеда.

Гъа ихтибинбурукай сад Некъият Эседулаевна я. Ада школадин дирекциядин патай гъурметдин хейлиг грамотаяр къазанишнава, - лугъузва Б.А.Ягыбегова.

Адахъ 41 иисан муаллимвиллин текриба ава. Ада тарсар гайи аялрин, диде-бубайрин, къе чехи чайра къуллугъар тамамарзай, халис ватанпересар хкатнавай виликан ученикрин патай авай гъурмет Н.Тагьировади чехи награда яз гъисбазава.

Уьмуърдин чехи пай акъалтзайвай не силдиз чирвилер ва тербия гунис бахшнавай ам вичин къисметдилай рази я.

Муаллимдин пешедиз, адан зегъметдиз виридалайни хъсан къимет гудайбур ученикар я. Н.Э. Тагьировади абур гзаф ава. Ада тарсар гайи аялри районда ва республикада къиле физвай олимпиадайра, конкурса ва маса мярекатра иштиракзава, агалкъунари авачиз туш.

Аялзис къанивални хъсанвал, мергъяматлавални чехи рикъин чими гъиссер бахшнавай квэз, Некъият Эседулаевна, күн хътин вири муаллимиз чухсагъул, баркалла!

Юбилей мубаракрай!

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Мегъарамдхуруун райондин Целегъирин хууре 1926-йисуз лежбердин кесиб хизанда дидедиз хъайи ТЕЙМУРОВ Мегъамеда гъеччи члавалай диде-бубадиз къумекиз, зегъмет чугваз хъанай. Гъа са вахтунда Мегъамедан рикъ кленунал, чирвилер къачунал алай. Гъикъван четин йисар тиртлани, 1942-йисуз ам Вини Ярагъирин 7 йисан школадиз фена. 10-класс ада Мегъарамдхуруун школа-интернатда къутягъна. Хъсан чирвилер, тешкиллатчилил алакъунар авай ам Целегъирин хуруун Советдин секретарвиле тайинарна. Гъа са вахтунда ада Дербентдин педучилищени акъалттарна.

Муаллимвиллин пеше къачур жегъил 1955-йисуз Докъузпара райондин Мискискарин хуруъз къвалахиз ракъурна. Гуьгуъунлай ада Герейханован 1-хууре муаллимвал авуна. Целегъирин школадиз къвалахиз хъфейла, ана авайди къуд класс тир. Вичи къвалахай вири колективира, аялрин, диде-бубайрин арада ада еке гъурмет къазан-

мишна. Адан гъилик чирвилер къачур цүдранди ксар къе гъар жууре пешефир иесияр хъанва.

Мегъамед Теймурров, мотоциклист алаа Герейханован хууряй Целегъирин физ, аялрихъ галаз къвалахиз, хъвездай. Къульд-гад, живмарф талгъана, ам вичин пешедиз вафалу тир. 38-йисуз муаллимвал авур, къени жеъилриз ватанпересвилин тербия гунал машгъул Мегъамед Теймуроз ганвай награда-

яр авач. Амма муаллимди вичин виридалайни чехи награда къвалахай гъар са хууре, тарсар гайи гъар са классда къазаншиш гъурмет ва ученикрай хъсан пешекаар хъун яз гъисбазава.

1950-йисуз хуруунви руш Муминатахъ галаз санал хизан кутур абуру веледар къвачел акъулдна. Имирсултан, Зоя, Умуят, Зумирят-муаллимар, Эльмира медсестра я. Хтулприни чехи бубадин хизандал, тварцел леке тагъана зегъмет чугвазва.

1963-йисалай Герейханован хууре къвал-югъ кутур Мегъамед муаллимди ина вичиз еке гъурмет къазаншишнава, общественный къвалахрикайни садрани къерех жезвач.

И мукъвара Мегъамед Теймурлан 90 йисан юбилей ва Муминатахъ галаз сирер садна, яшамии жес 66 йис тамам жесэва. Чнани гъурметлу агъсакъалриз, Ватандик Чехи дяведен ва зегъметдин ветеранар тир Мегъамед муаллимиз ва адан уьмуърдин юлдаш Муминат бадедиз и шад вакъиаяр рикъин сидкъидай мубаракзава.

Лезги рушан агалкъунар

Алаудин ГЪАМИДОВ

Гатфарихъ Махачкъалада Дағъустан Республикадин образованидин ва илимдин министрводин ва шеъердин образованидин управленидин къяюмвилк кваз къуд турдикай ибарат тир "2016-йисан виридалайни хъсан ученик" твар алай конкурс къиле фена. "Йисан виридалайни хъсан ученик" твар цис республикадин меркездин 46-нумрадин школадин 7-клас-сда къелзаян Аиша СУЛЕЙМАНОВА лайиху хъана. Ада конкурсадин къуд турдани вичин яратмишнин алакъунар къалурна, гъар жууре шейэр цвана, шикилар чуругуна, шириар тулькуърна. Ада гъар са эсер лап вини дережада аваз тамамарнавай ва и карди къимет гузвойбур гъейранара.

Майдин эхирра РД-дин образованидин ва илимдин министр Шагъабас ШАГЬОВАНИ Махачкъаладин образованидин управленидин начальник Т. МАНСУРОВА Аишадиз диплом ва пишкеш гана.

Аиша Сулейманова 2003-йисан 16-июндиз Махачкъалада дидедиз хъана. Яратмишнрал рикъ алаз савадлувилихъ ялзай Аишади классда, школада вичин алакъунар къалурзава. Вири вадар аваз къелни ийизва, яратмишнин гъар жууре мярекатра агалкъунар аваз - иштиракни. Урус, инглис чалара, литературадай, географиядай, физкультурдай шеъзердин ва школадин олимпиадайра гъалиб хъайи адахъ къадалай гзаф дипломар грамотаяр, рикъел аламукъдай савкъатар ава.

2014-йисуз Аишади Ватандик Чехи дяведенкай эсерар къелнай конференцияда 1-чка къуна. Ада ветеран тир вичин чехи бадедикай къхъе сочинение виридалайни хъсандин яз гъисбабна ва Махачкъаладин "Боевая слава" музейда хъзвава. Гъа 16-йисуз руша Дишгълийрин международный ийкъаз талуқарнавай спортдин акъажунра, 2015-йисуз физкультурдай школьникрин арада Вириоссияддин олимпиадада ва Ватандикай виридалайни хъсандин шириар къелнай конкурса 1-чкаяр, шеъзердин илимдин практикадин жегъиль ахтармишнурдайбурун "Гележгиз кам - XXI асир" конференцияда 3-чка къуна. 2015-2016-къелнин 16-йисуз "Йисан виридалайни хъсан ученик", ци инглис чалал къелнай конкурса 1-чкаяр къуна.

Къелнрилай алава яз, Аишади вичин алакъунар маса хилерани къалурзава. Гъевчии классра къелзавай вахтунда ДГПУ-дин худграфда кардик квай крюкојда ва Махачкъаладин 2-нумрадин искусствойрин школада ИЗО-дай вердишвилер къячунна. 11-йис хъайила, дизайндин "R&D" школада неинки цвалар цваз чирна, гъакъ мярекатра алукъдай булушкайрин вичин коллекция арадал гъана. Аишади къульперал, гимнастикадал, сирнав авунал, тхэквондодал, шахматрални машгъул я. "Жаван шахматист" школадин ученик "Эпоха" чапханадин 20-йисас талукъ мярекатрин иштиракчии тир.

Аишадин шириарни гъар жууре конкурса ва маса мярекатра виридалайни хъсанбур яз гъисбабна. Ам шириар яратмишнурал машгъул хъунин себеб, белки, асу-бине Сулейман-Стальский райондин Къулан Стальдилай хъун ятла?! Алава яз, рушан диде Наида Сулеймановадини, республикадилай къециятатани машгъур дутхтурди, шириар къхъизва, вичин эсерин къватални чапдай акъуднава. Баде Саймат Юзбегова РАН-дин ДНЦ-дин ИЯЛИ-дин илимдин чехи къуллугъчи, филологиядин илимрин кандидат, илимдин са жерге къвалахрин автор я.

Вичин алакъунар гъар жууре яратмишнурал къалурзаватлани, Аишадин мурад вичин чехи буба, профессор Даир Шихнебиев ва диде хътиян дутхтур хъун я. Къе, 16-июндиз чна Аишадиз вичин хайи югъ мубаракзава. Мадни еке агалкъунар хъурай!

Сив хънихъ авай мужидатар

“Islam.ru” сайтдай

Пак тир Рамазандин вацра сив хън гъар са мусурмандин хиве авай ферз я. Адакай инсанар патал еке хийир ава. Хейлин гъадисри ша-гыдвалавайвал, Рамазандин вацра сив хвей кас гунахрикай михъ жезва, Халикъдин реғымдик акат-зава. Идалай гъейри, сив хъни сагъламвал мягъкем хъниизни таъсирзана. Икълтири жуъреба-жъуре ульквейрин алимири кыли тухванай ахтармишнри тестикъарзана. Чи йикъара сив хъни күмекъдалди инсанар сагъар хъниизвай маҳсус клиникяр кардик кутунва. Амма гъар са касдиз чир хъун лазим я: эгер инсанди сив анжак сагъламвал мягъкемарзунин макъсаддалди хъзватла, ам Аллагъди къабулзавач. Сив хъни ният Аллагъ патал тирди гъам рикълди, гъамни мецелди тестикъарна кланзана.

Гила чна сив хъни инсандин гъи органдиз гъихътин къайдада таъсирзатла съзъбетда.

Мефт

Сив хъникай чи хурун зигъин, къатунар патал еке менфят ава. Маса органрив гекъигайла, мефтедал виридалайни гзаф пар гълтзана. Кильин мефтедин клепткаир назикбур ва муракабур я. Мефт са шумуд паюнкай ибарат я. Абур сад-садахъ галаз сих алакъада ава ва абуру инсандин организмада виридалайни важибу везифайрикай сад тамамарзана. Сив къунвай вахтунда организмди пи серфзана. И карди ивидик квай холестерин тимилариз күмекъзана ва нетижада инсандин инсульт хънин игътиналвални тимил жезва. Идалай гъейри, сив хъзвай вахтунда мефтедив гзаф иви агақъзана, нетижада ада мадни хъсандиз къалахзана.

Рик

Рикъ беден тирвал тухузвай ивидин 10 процент хуърек цурурдай аппаратдив агақъзана. Сив хъзвай вахтунда и процентрин къадар агъуз аватзана ва вичин нубатда рикъ са акъван гужлудаказ къалахзана. Сив хъзвай вахтунда инсандин организмда къватл хънвай пиря цразва ва ивидик холестерин хънин хийирлудаказ таъсирзана. Виликъдай дамаррин къваларал арадиз атанвай холестерин ивидик акатна организмдай акътазана. Нетижада дамарра иви хъсандиз къекъзезва ва инсан артериосклероздикайни виниз тир давленидикай хъзвана.

Хам авай гъал

Сив хъзвай вахтунда, ивидик хъиз, хамункни цин къадар тимил жезва. Ида хамункай квай жуъреба-жъуре азарар сагъар хъувуниз хийирлудаказ таъсирзана. Мадни башкъя, иммунитет хажжазана, хамунин азарар (мисал яз, аллергиядин) акатунин игътиналвал тимиларзана, чинал тварар акъалтунин, гъатта ракдин азар акатунин себебарни арадай акъудзана.

Хуърек цурурзавай аппарат

Сив хъзвай вахтунда хуквадай акътазавай мижедин (желудочный сок) къадар тимил хънванди, хуквадин кислотностни тимил жезва. Нетижада бедендин къенепата хер хънин (язва) хаталувал арадай акътазана.

Поджелудочный железа

Сив хъни инсандин бедендин и органдиз ял ядай хъсан мумкинвал гузва. Поджелудочный железади шекер къурай ва пидин затлариз элкъурзазавай инсулун чара ийизва. Эгер хуърекдин къадар артух хънуниди чара ийизвай инсулинин гзаф хъйитла, ада поджелудочный железадиз хасаратвал гузва ва инсан фад галат жезва. Эхирни аддавай вичин везифаяр тамамарз жезвач. Нетижада ивидик шекер къватл жезвач ва и карди шекердин диабет арадал атунизи рехъ ачуҳзана.

Лек

Лекъеди вичин къалах сив хъзвай вахтунда активламишзана. Организмдай цварадин къвалин ва яцу ратунин күмекдади агъуламишдай затлар акътазана. И карди организмда къватл хънвай пи тергиз ва лекъедин клепткайрин къалах ийгириз күмекъзана.

Дуркъунар

Сив хъзвай вахтунда организмдай авай жими затларин икъвилин дережа тимил хънуни дуркъунри хъсандиз къалахуниз таъсирзана. Кильди къачуртла, ивидин давление агузарзана. Сив хъзвай вахтунда натрий, оксалат, фосфат хътин къелерин икъвилин дережани тимил жезва. И карди къванер ва даклур чакъар арадал атунизи манийвал гузва.

Жалгъаяр

Сив хъзвай вахтунда организм агъуламишдай затларикай азад жезва. Жалгъайра таптатунин себебарар яхътин затлар я. Медицинада организм агъуламишдай затларикай азад авун патал сив хънилай гъейри, маса методика гъелелиг авач. Са гафуналди, сив хъни инсандин гъилерин ва къвачерин жалгъайра купулар хътин азарар гълатунин виллик пад къазва.

Сив хъни сагъламвал мягъкем хъниизни таъсирзана.

* * *

Ихътин мужидатар ава Рамазандин вацра сив хънихъ. Чна газет къелзазавайбуруз мусурманир пак варз алукун мубаракза-ва. Къуй чи ватанэгълиири къазвай сивер Аллагъди къабулрай.

Са акъван яргъал алач

Векил ТАРХАРОВ

Махачкъала ва Каспийск ше-гъеррин арада, цийиз арадал атанвай “Ветеран” тъвар алай микрорайонда лезгийри кыил кутуналди эциг-завай мискиндикай чи газетдиз ма-къалаяр садрани-къведра акътатнач. Сад тир Аллагъди хейлин чи ватан-эгълиири, халкъдихъ, культурадихъ, диндихъ рикъ кузвай ватанпересри, мергъяматлу рухвайри чара авур пулдин такъатхъир мискиндик дара-мат эцигна акъантлардай мумкинвал гана. Анин оргкомитетдин председатель ва архитектор Алпан АГЪА-БАЛАЕВА хабар гайвал, дарамат хажжунин карда иллаки еке күмек-кар Дагъустандин патай Федерациядин Советдин член, бажарагълу карчи Сулейман КЕРИМОВА гана. Ибадатдин къвал эцигунин кардик лайхлу пай кутур чи машгъур ватанзгъилидиз оргкомитетдин вири членри сагърай лугъузва.

Алай вахтунда мискиндик (иниз гъакъни чи халкъдин векилри кыил кутуна эцигнавайвилляй “лезги мискин” лугъузва) къенепатан къвала-хар худда гъатнава. Архитектор

А.Агъабалеван гафарай малум хъайивал, оргкомитетди РД-дин муфтий Агъмад-гъажи АБДУЛАЕ-ВАЗ цийиз хажнавай мискиндикъ гъихътин макъсадар, мурадар, ам эцигунихъ гъихътин себебар аватла къалурнавай чар рекье тунвай. Шейх Агъмад-гъажи Абдуллаева и къвалах хъсанди яз гъисабна.

Эхиримхи ийсара чи япарихъ “тыкъван мискин” хажждайди я, са мектеб, ясли-бахча эциграй” лугъудай ванерни галукъузава. Лагъана кланда, “Ветеран” микрарайонда хажнавай мискиндик патав Ислам диндай, хай чаларай сиф-тегъян чирвилер гудай медресени эцигун планламишнава. Идалай гъейри, цийи дараматдин къаншарда чкадин агъалийри ял ядай парк-ни кардик кутада.

Мискинрин къадар артух ху-найкай, зи фикирдади, зарар авач. Мискин Аллагъдин къвал, Халикъдиз ибадат ийизвай чка я. Кылинди чи какахъай девирда жегъилар рекъелай алат тавун патал тербиядин къенерар буш тавун я. Виризду малум тирвал, алай вахтунда, дин-дикай даяхъ къаз, чини чуру къаста-риз рехъ гузайбурун дестеяр пай-

да хънва. Ахътинбуру Ислам дин-дал леке гъизва. Гъар садаз чир хъна кланда, Аллахъдин динди гуж гъалиб авунар, къинкъар, тарашу-нар, маса миллтрин, динрин веки-лар негъ авун, абурун намусдик хъкун инкарзава.

Лезгияр къадим тарих, бине авай халкъ я. Дагъустанды Ислам дин машъур авунин кардани чи миллетдин векилри важибу роль къуль-ванва. Дагъустандын имамрин му-аллим чи ватанэгъли - Мегъамед Ярагъи тир. Акътазавай несилири ихътиири, девлет квадарна клан-дич. Вири халкъ патал еке метлеб авай къвалахра чун сад хъунилай гзаф къар, месэлэяр аслу я. Лезги мискин ачуҳдай вахтни са акъван яргъал алач. Оргкомитетдин пред-седатель Алпан Агъабалаева къейд авурвал, сад-къве йисан къене вири къвалахар акъантлардайвал я. Гележе-гъда лезги мискин чи халкъдин са-вадлувал хажждай, Дагъустандын миллтрин арада дуствилин тум цадай, Ислам дин хъдай ба ерим-лу, жегъилар чалал, культурадал, бубайрин адетрал рикъ азаз чехи ийидай, тербияламишдай мескен-диз элкъведайдал са шакни алач.

Риваятдиз элкъвей регъбер

“As-sunna.ru” сайтдай

1187-йисуз къиле Исламдин ви-ридалайни къудратлу регъберри-кай сад тир Салагъуддин акъваз-навай мусурманир къушунри Иеру-салимдад гъужумна. 88 ийс идалай виллик къилем фиявада хаш гвай-буру (крестоносцы) и шегъер чипиз мұтъльғарнавай. А чаван жентер акъван къатибур хънай хъи, чап-хунчийри аялар, дишегълияр, къузекар - садазни инсаф тавуна, вири къирмишнай. Са тахсири квачиз авахъай ивидин селлери пак шегъ-

зунда яшлу касди. Салагъуддина адав шағъадат көлели туна. Вичин эхиримжи йикъалди и яшлу кас Исламдиз вафа-лу яз яшамиш хъана. Адан хейлин мукъва-къилийрини Аллагъдин дин къабулна.

ХАЛИФДИН АГЪАЙНАВАЛ

Умар Ибн аль-Хаттаба ѡар юкъуз экъунин капъ авурдалай къулухъ Халиф Абу Бакр са гынин ятлани физ-вайди къатлана. “Яраб им гынин физ-вайл?” вичи-вичик фикирна ада.

Икъарикий са юкъуз ам чинеба адад түтъунал азаз рекье гъттана. Акуна хви, Абу Бакр са алачудиз гъхъна. Ам аны эхкъечайдай-лай къулухъ Умарни алачудиз фид-дикирдал атана. Ина азаз аялар галай, къузуз хънвай бур-къуль дишегълии акуна. Умара ада-вай хабар къуна:

- Аллагъдин лукъ, вун вуж я?
- Зун бубадикай маъръум хънвай и рушарихъ галаз санал ала-чухда яшамиш жезвай яшлу дишегълия. Аллагъдилай гъейри, чазризки гудай мад садни авач, - жа-вах хгана ада.

- Къу патав къвевай инсан вуж я? - жузуна Умара.

- Заз адад тъвар чидач. Ам гъар юкъуз чи патав къвевай, алачух-диз михъзана, пакаман тъльн гъазурза-ва, чи хипер азазва, - хълагъна яш-лу дишегълиди.

Умара шехъиз-шехъиз лагъана: “Я Абу Бакр... Валай къулухъ Халифриз вун хътин инсан жез четин жеда!”

* * *

Абу Бакр ас-Сиддикъ мусур-манир сад лагъай халиф хъайи кас я. Ам Мугъамад Пайгъамбардин терефдар ва яран бубайрикай сад тир. Килиг садра, гъикъван агъ-айна тиртла Мугъамад Пайгъамбар, Халиф Абу Бакр хътин чехи инсанар. Абуруз къвалер-къар михъз, хапла-хуърек гъазурза, дишегълиди къвалин-къан дердийра күмекар гуз регъуль хънач.

Салагъуддиназ Дамаск шегъерда хажнавай памятник

ердин къучеяр чуъхвенай. Икъван къинкъар дяведин игътияж аваз вай, зегъле ракъурдай кичевал кутун патал авунвай.

Исламдин аскерар чини мурад-див агакъна. Абур Аллагъдин тъвар мецел азаз Иерусалимдиз гъахъна ва мусурманир пак шегъерда мад Исламдин тараптл хаж хъувуна. И гъалибили Салагъуддиназ чехи машгъурвал багъышна. Амма бажарагълу регъбердикай вириду-нъядин тарихдин риваят ам и шегъерда яшамиш жезвай хашпарай-риз эгечай тегъерди авуна.

Салагъуддин вичи азаднавай шегъердин къучеяр къекъвезвай чавуз, ам гарданда къизилдин еке хаш авай яшлу са итимида акъва-зарна.

- Эй, чехи регъбер, ихтияр це заз вавай хабар къадай, - элкъвена ам

Чин гъазурайды - Мегъамед Ибрагимов

Чешнелу пристав

Райсудин НАБИЕВ

Къенепатан органа къалахун Арсенан лап гъвчли чавалай рикл алай пеше тир. Тъар сеферда Къасумхуярел атаяла ада, милиционеррин патав акъвазна, абурун къунераллай чинериз, къайда-низам хъйдайла, абурун гъерекатриз дикъет гудай.

Иисар къвезд алатна. 2000-йисуз Курхурун юкъван школа агалкунар аваз къутягъай Арсен Дербентдин "Юждаг" институтдин юридический факультетдик эчечна. Ана агалкунар аваз акъалтларай жегъилдиз армиядин жергейриз эвер гана. 2007-йисуз аскервиллин чирвилерни вердишвилер къачуна хтай Арсен райондин суддин приставрин къалахал къабулна. Жегъиль офицерди тъа сифтедилай башламишна вичин хиве авай везифаляр чешнелудаказ къилиз акъудиз эчечна. Гъалтзавай четинвилериз дурум гуз къалахазавай адаа капитандин чинни гана. Гъа са вахтунда къуллугъдин регъберди Арсен приставрин сменадин начальниките тайинарна.

Вичин гъилик квай приставар ада къайда-низам хъз, жа-вабдар тапшургъяр дуздаказ къилиз акъудиз вердишарзана.

Капитан ШАЙДАЕВ Арсеназ приставрин арада еке гъурмет ава, вичин къалахдин юлдашарни галаз ам спортдални машгъул жезва ва адахъ хъсан нетижаярни ава. Кварталда садра лишишар ягъунай, къезил атлетикадай нормативар вахкузва.

Управленидин начальник, полковник Низами Нязович Гъалимов Арсенан агалкунирилай гзаф рази я.

Вичин хивевай везифаляр намуслувиледи къилиз акъудзай Арсен Юнусович чадин ва республикадин управленирин гъурметдин граматайриз, суддин приставрин къуллугъяр арадиз атана "150 йис тамам хъунай" тъвар алай сятинлиз, РД-дин Халкъдин Собранидин 20 йис тамам хъунихъ галаз алакъалу яз Гъурметдин грамотадиз лайхху хъана.

Арсенахъ къалахда мадни еке агалкунар, халкъдин секинвал хънин карда уяхвал хън чи мурад я.

"Дикъет: аялар!"

Мегъамедрасул МЕГЬАМЕДОВ,
полициядин старший лейтенант, Махачкалаада ДПС-дин
отделдин пропагандадин дестедин инспектор

Гатун каникулприн вилик - 2016-йисан 25-майдилай 16-иондалди Махачкала шеъзердин территорияда Вириорсиядин профилактикан "Дикъет: аялар!" серенжемдин сад лагъай пай къиле тухуда. Адан метлеб аялтин иштираквал аваз рекъера транспортдин аварийриз рехъ тагун я. Статистикадин делилграй аквазвайвал, виридалайни гзаф аварияр гатун каникулприн сифте къилляя ва эхирдай, аялар члехибурон гъузчилики квачиз амукъайла, мукъвал-мукъвал къучедиз физзвайла, велосипеддлаз машинар физзвай рекъерал экъечайла, арадал къевеза. 2016-йисан сифте къиллерай Махачкалаада аялтин иштираквал аваз рекъера транспортдин галаз алакъалу бедбаҳтилин 15 душуш арадал атана. Нетижада са аял телефон ва 14-дал хирер хъана.

ГИБДД-дин ва образованидин Управленидин работники ДТП-яр тимил хъунихъ элкъурунавай са жерге серенжемар къиле тухвана. Икл, 26-майдиз "Хатасуз чарх - 2016" тъвар алаз республикадин конкурс тухвана. Ана ирид школадин командайри иштиракна. Лугъун лазим я хъи, руководителри конкурсадин иштиракчия лап хъандиз гъазурнавай.

Сад лагъай чка къур командаи Вириорсиядин "Хатасуз чарх - 2016" конкурса иштиракда.

Вилик диде-бубайрин собиранияр ва совещанияр ква. Анал аялрал рекъера хирер-къацаар хъунин вилик пад къадай месэлларяр къарагъарда. ГИБДД-дин рекъяр полициядин штатдик квачир къуллугъчийрихъ галаз санал гъар юкъуз рекъера гъерекат авунин къайдаляр чурзавай водителар чирдай серенжемар къиле тухуда.

Диде-бубайрин къевелай тлалабзана: аялрихъ галаз рекъера къекъуин къайдаляр тикара, абуя яръгал вахтунда гъузчилики квачиз тамир. Күн рекъера аялар патал чешне хъухъ, рекъерин къайдаляр чурмир, абурун умъур ва сагъламвал хаталувилекутамир.

Күн вири сагъ-саламат хъурай!

Чин гъазурайди- А.ГъАМИДОВ

Мукъаят хъухъ - хаталу я!

Ракъун рекъерин международный сообществоди Европадин Союздин Комиссиядихъ ва ООН-дин Европадин экономический комиссиядихъ галаз санал ракъун рекъерин переездрил аварияр хъунин вилик пад къун патал 2016-йисан 10-июн ракъун рекъерин переездриз дикъет гудай международный югъ яз малумарнава. И кардин тереф, дуњъянин вири улквейри хъиз, "РЖД" ОАО-дими хъузва.

Ракъун рекъерилай элячидай чайрап жезвай аварийрин гзаф пай рекъерин гъерекатдин къайдайрал шоферри амал тавунихъ галаз алакъалу я.

2015-йисан 12 вацра Россиядин ракъун рекъерал 240 ДТП (дорожно-транспортное происшествие) арадал

атана. Абуруй 69 душушу пассажирар тухдай ва шеъердин мукъув гвай чайрап гъерекатдик квай поездрихъ галаз, 9-поезддар рельсерилай алутунихъ галаз, 4-поездриз агъур хасаратвал хъунихъ галаз алакъалу я.

2016-йисан 4 вацра ракъун рекъерин переездрил аварияр хъунин 74 душушу къейднава. Нетижада 37 касад хирер-къацаар, 15 касни телеф хъяз.

Переезддилай элячун - им транспортдин тъкъаттар идара авунин карда жавабдар гъерекатрикай сад я.

Тади къачумир! Элячидай чадиз мукъва хъайила ва анлай элячидайла иллаки дикъетту хъун лазим я. Машиндин йигинвал явашарун чарасуз я. Элячидайла хатасузвал тъминарун патал хъсандиз фа-

гъум-фикир ая. Поезддар акунин шарттар тайинара, элячидай чадиз мукъва жедайла рекъин еридиизни къимет це. Светофордин сигналдин метлебдихъ инаниши хъухъ ва жув адан истемишунар тамамарун патал гъазура. Машиндин къене ихтилатар акъвазара ва ацуканавай-буруз жув машин гъалунивай къерех иймир лагъ. Шлагбаумар агала-навайла, светофордин къадагьадин сигнал гудайла, гъакъни поезд переезддиз мукъва жедайла жуван транспорт акъвазара.

Поезд садлажана акъвазариз жедайди туш, машинист поезд акъвазарун патал гъикъван алахъайтлани, ам 1000 метрдиз хъфизвайди я.

Жуван умъур хатасузвилик кутамир.

РД-дин МВД-ди меслят къалурзава "Госкъуллугъар" порталдикай менфят къачу

Дагъустандин къенепатан краин министерство-ди республикадин агъалийрин фикир ведомстводи ийизвай госкъуллугъар, са журединни учирра акъваз тавуна, санизни тефена, электронный къайдада къачуз жедайдал желбзава.

МВД-дин Дагъустан Республикада авай малуматрин центради агъадихъ галай журедин госкъуллугъар ийизвай: максус справкар жагъур хъувун Судимость алани, алачи - гъадан гъакъиндай справка; политический репрессийрик акатайбур гъахъдиз акъудунин гъакъиндай (реабилитация); архивдин справкар гун.

МВД-дин Дагъустан Республикада авай УГИБДД-ди агъадихъ галай журедин госкъуллугъар ийизвай: рекъера гъерекатнай административный къайдайрал чурунай малуматар аваз хъайти, гъадан гъакъиндай справкар гун; шофервилин удостоверенияр къачунай ва я дегишарунай; цийи ва я къульне транспорт регистрация авунай.

МВД-дин Дагъустанди авай лицензияри ихтия-рип гудай Центради: юридический ва физический кса-риз гражданинла къуллугъдин яракъар (патрумар) къачунин, хъунин ва газ къекъуин лицензияр гунин гъакъиндай; хусус детективный (сыскной) къалахдин, хусус охрандин краин ва хусус охраникдин удос-товоренияр къачудай лицензияр гунин гъакъиндай; хусус охраникери профессиональный гъазурлухвинин программадай къелнавай Россиядин агъалийрикай квалификационный экзамен къабулнай.

Гъа са вахтунда, ихтиин регъят госкъуллугъар тек-лифзаватлани, чи агъалияр вердиш жезвач. Абуя гъа къульне журеда учирра акъваззана, чипиз артухан ре-къер, харжар акъудзава. "Госкъуллугъар" порталдикай лап тимилбуру менфят къачузва.

Агъалийри, чеб анжак РФ-дин "Госуслуги" www.gosuslugi.ru порталда регистрация авуна, госкъуллугъарин официальный сайтдиз гъахъна, герек раздел ахъайна, арза къхъна, къуллугъдикай менфят къачун лазим я. Электронный къайдада чарасуз герек тир делилар (ИНН, СНИЛС, ФИО, хайи югъ...) къалурайдалай гъульгъунин гражданинди активациядин код къачузва ва гъадан къумекдадил адаа "Госуслуги" порталдиз гъахъдай ва акънатнавай вири сервисикай менфят къачудай мумкинвал жезва.

Месела, порталдин къумекдади и ва маса къуллугъ къачун патал - водителвилин праваяр къачунилай башламишна, жермеяр гунал къведалди. Күнене арзада къабулай югъ вун ви къуллугъ къачуз къве-дай вахт къхъенваз жеда.

Госкъуллугъриз талукъ я арзаяр къхъизвай агъалийрин къвалах са учирин авачиз тукъурунава. Адавай Интернетдикай менфят къачуна, вичин документ тукъуру-злав тегъер (вахт) гъульчилики кутас жезва. И къайдай журеда-жууре районра яшамиш жезвай агъалияр патал мадни къуляй я. Абуруй, чипин къвалаха, санизни тефена, тукъуриз жезва. Абуруй къланзавайди, УМВД-дин атана, гъазур документ, справка, лицензия вахчун я.

Пассажир - рехъ - автомобиль Серенжемар - гзаф, нетижаяр - тимил

Сир туш, ГИБДД-дин къуллугъ-чайрап гъамиша уях я: ахтармишза-ва, серенжемар къабулзана, тагъ-кимарзана, рейдар тешкилзана, жермеяр ийизва, гъатта транспорт гъалдай ихтиярикай мътрумзана. Амма-а?! Къутьне тас, къутьне гъа-мам лугъудайвал, гъар юкъуз къевезвайди авария хъана, автома-шинар къвалахай аватна, чеб-чипих галуъына, флан къадар инса-нар телефон хъана (ва икл мад) лугъудайвалан ванер я. Гъа икл йисар къевез алазатса, цийи къеви законарни къабулзана, амма авария, телефон давам жезва. Яраб себеб вуч ятия, лугъувани къуне? Себебар гъа сад хътибур, ГИБДД-дин къул-лугъчийри лугъувайвал агъадихъ галайбур я:

- рекъера гъерекат авунин къайдайрал чурун;
- рулдихъ пиян яз ацукун;
- къаншардиз машинар къевез-вай рекъиз къевчун;
- йигинвал къадардилай гзаф артухарун;
- вилик квай транспортдилай

злячунин къайдайрал амал та-вен;

- гъалзавай транспорт тех-никадин рекъяр къайдадик та-хъун... ва икл мад.

Нетижада аварияр, мадни ава-рияр!

Гъа икл, алай йисан 18-майдиз Манасдай Серокъаладиз физвай рекъе Гуниб райондин 26 йиса авай жегъилди вичин "ВАЗ-2112" автома-шин машинар къашризид къевезвай рекъиз акъудна, Къарабудахкентдин 63 йиса авай агъалид гъалзавай "ВАЗ-2109" автомашинда акуурна. Нетижада "ВАЗ-2109" автомашиндин шофер залан хирерик гъа чка-дал телефон хъана, "ВАЗ-2112" ма-шиндин пассажирди Къарабудах-кент райондин центральный больни-цада чан гана. "ВАЗ-2112" автома-шиндин шофер Къарабудахкент РЦБ-да къаткурна. Дуњушдиз та-лукъ яз материал къватнава.

19-майдин ийиф Астрахандай Махачкаладиз хъевзай рекъе Акуша райондин 30 йиса авай агъа-лиди гъалзавай "Приора" автома-

шиник рекъелай злячизавай 54 йисан яшда авай Унцукуль район-дин агъали кутуна. Нетижада хъайи залан хирерик касди гъа чкадал чан гана.

Агъвалатдай талукъ органри къиль акъудзава.

19-майдин экунхъ Избер-баш шегъерда полицейскийри шаклу гъерекатдик квай "ВАЗ-2110" автомашин акъвазарна. Адан рулдихъ автотранспорт гъалдай ихтиярикай магърумнавай, вични пиян гъалда авай, 38 йис хъланвай Къайтагъ райондин агъали галаз хъана. Виликрайни рекъера гъерекат авунин къайдаяр чурунай ад-министративный жавабдарвилиз чурунвай аддай и сеферда РФ-дин УК-дин 264.1-статьядин бине-даллас уголовный дело къарагъ-арна. И статьяди тахシリрли ийиз-вайдаз 2 йисал къведалди кар гун системишава..

Жезвай мусибатриз фикир це, гъурметлубур, мукъаят хъухъ, игътият квадармийр, рекъера гъерекат авунин къайдаяр чурмир!!!

Шаирдин юбилей

Шад гъалара къейдна

Афисат АЙДЕМИРОВА

И ИЙКЪАРА Гъепцегърин юкъван школада чна вирида гъурмет-заяй, чи рикл алай шаир **КъАДИМОВ** Исмихан Къадимович дидедиз хъайдалай инихъ 85 йис тамам хъуниз талукъарнавай мярекат шад гъалара къиле фена.

Исмихан Къадимович лезги шириатда къетен хати авай, чалаз гъурметзаяй, адан михъивал хъуниз эвер гузай шаир я. Ада ватандикай, тарихдикай, тѣбиятдин гъзвелвилий, зегъметдикай, мульгуубатдикай кхъенвай шириар чун патал ядигарар я.

Юбилейдин шадвилера школа-

дин муаллимри, чехи классрин аялри, хуруън Культурадин къвалин работники, юбилярдин хизандри ва патарай атанвай мугъманри иштиракна.

Шад мярекат гъа и школадин дидед чалан муаллим Гевгъер **ГЮЛМЕГЪАМЕДОВАДИ** ачухна ва къиле тухвана. Гаф гана рапах Гъепцегърин хуруън администрациядин къил Сайд ПИРОВА, сифтегъан классрин муаллим Саласа **Гъажиметовади**, школадин директор Абдурашид АДИЕВА, райондин общественный Советдин председатель Агъадаш НАГЪМЕТУЛАЕВА, РД-дин культурадин лайхуу работник Изам УЛУБЕГОВА, манидар Касмудин МЕЛИКОВА. Бажараълу алтин центрадин руководитель Наида **МЕГЪАМЕДРУСЛОВАДИ**, Культурадин къвалин

лин художественный руководитель Абдукерим УЛУБЕГОВА, "Самурдин сес" газетдин старший корреспондент Афисат АЙДЕМИРОВАДИ, Избербаш шеърдай хтанвай юбилярдин хва Къадим КъАДИМОВА шаирдин умъурдин, яратмишунрин рекъикай гегъенш сүльбетарна. Агаънавай держаяр адаз мубаракна

Чехи классра келзаявай Рабият ВАГЫДОВАДИ, Генжим САДУЛАЕВА, Мурад САРКАРОВА, Жавъярат УЛУБЕГОВАДИ, Рузлана РАЖАБОВАДИ, Миясат ЛАЧИНОВАДИ, Тамум Гъажиевади шаирдин са жерге шириар келна.

Культурадин къвалин работники тир Изам, Гъамид ва Абдукеirim УЛУБЕГОВРИ, РВАГЪАБОВАДИ лайхай манийри, тамамарай гъавайри мярекат мадни гурлу авуна.

Хизанрин дустал жеда

Низамидин Къайнбеков

Санкт-Петербург шеърдин Миллетрин къвале аин директор **Сергей ЗЕМСКОВА** Махачкалаада авай Дуствиллин къвалин рөгъбер, РД-дин милли политикадин рекъий министрдин заместитель **Текрар АГЪМЕДОВАХЪ** галаз къве идарадини санал къвалада лайхай икърар кутлунча, дагъвийри лугъудайвал, къвалерин дустстал магъкемардайвал я.

Къве терефдини къайд авуравал, халкъарин арада ислягывал хуњихъ элкъурнавай гъар жуъре инициативайрин тереф, милли чалар, адетар хуњ, миллетрин арада дустстал мегъкемарунал машгъул тешкилатрин къуватар сад авун чарасуз я.

Икърардал къулар Чугунин мярекатдал Санкт-Петербургдин миллетрин алакъайрин ва миграциядин политикадин комитетдин председателдин заместитель **Вадим ОКРУШКО**, Санкт-Петербургда Дагъустандин патай векилвалзаядан везифаяр тамамарзаяди тир **Николай ЧИЧВАРИН**, Петербургда дагъустанви агъсакъалрин Советдин член, биологиядин илимрин доктор, профессор, академик **Исхан МЕГЪАМЕДОВ** ва газа месб. алай.

Министерство образования и науки Российской Федерации
СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ
объявляет прием абитуриентов
на 2016 - 2017 учебный год

<p>НАПРАВЛЕНИЯ ПОДГОТОВКИ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ:</p> <ul style="list-style-type: none"> «Биология» «География» «Информатика» «Физическая культура» «История» «Обществознание» «Дошкольное образование» «Начальное образование» «Право» «Изобразительное искусство» «Математика» «Физика» «Русский язык и литература» «Родной язык и родная литература, русский язык» «История и обществознание» «Психология и социальная педагогика» «Дошкольная дефектология» «Бухгалтерский учет, анализ и аудит» «Налоги и налогообложение» «Социальное обслуживание и стандартизация социальных услуг» и другие 	<p>СПЕЦИАЛЬНОСТИ В КОЛЛЕДЖЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ЭКОНОМИКА И БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ (ПО ОТРАСЛЯМ) • ПРАВО И ОРГАНИЗАЦИЯ СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ • ПРЕПОДАВАНИЕ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ • СОЦИАЛЬНАЯ РАБОТА • ДОШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ • ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА <p>Обучение в колледже осуществляется на базе 9-11 классов. Выпускники 9 класса могут обучаться в колледже заочно, одновременно продолжая обучение в 10 и 11 классах. Сроки обучения в колледже от 1, 10, мес. до 3, 10 мес.</p> <p>Форма обучения – очная, заочная, дистанционная. Сроки обучения в институте:</p> <p>очная – 4 года, заочная – 5 лет.</p> <p>Практикуется обучение по индивидуально-ускоренной форме (сроки обучения от 2 до 3 лет).</p> <p>Выдается диплом государственного образца. Сироты и многодетные семьи имеют льготы по оплате за обучение.</p> <p>Нуждающимся предоставляется общежитие. Отличникам выдается стипендия.</p>	<p>НЕОБХОДИМЫЕ ДОКУМЕНТЫ:</p> <p>Документ, удостоверяющий личность. Документ об образовании. 8 фотографий 3x4 Медицинская справка формы №086-у</p> <p>Ждем Вас по адресу: г. Дербент, ул. Хандадаша Тагиева, 33 «з» (в сторону карьера), проезд маршрутами 4; 2. тел: (240) 4-02-69; 8 (928)-595-81-10; 8 928 582 76 06. E-mail: spi-vuz@mail.ru, сайт: www.spi-vuz.ru</p> <p>Наши представители:</p> <ul style="list-style-type: none"> • г. Махачкала, тел. 8 928 560 01 52 • г. Избербаш, тел. 8 928 680 24 70 • г. Кизилорт, тел. 8 928 559 64 79 • г. Хасавюрт, тел. 8 960 414 64 35 8928 512 95 84 • г. Даг. Огни, тел. 8 960 414 16 58 • пос. Белиджи, тел. 8 906 447 17 80 • г. Гудермес, тел. 8 965 958 92 32 <p>ДОБРО ПОЖАЛОВАТЬ!</p>
---	---	---

Вириосиядин турнир

САМБО

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гъафте Махачкъалада, "Труд" стадиондин патав гый волейболдин центрада, СССР-дин спортдин лайхлу мастер, 5 сеферда дульнядин чемпион Гъусейн Хайбулаеван призар патал самбодай Вириосиядин турнир къиле фена. Ана чи улкведин 13 региондай тир 100-лай виниз спортсменри чин устадвал ва алакъунар къалурна.

Къейд авун лазим я хъи, зурба спортсмендин тварунихъ галай турнир нубатдалди са йисуз Краснодарда-ина ада спорта бегъерлу камар ва машгъурвал къазанмишна, къуршакар къунай ШВСМ-дин директор яз зегъмет чугуна, мъкуъ йисузни Дагъустанда - чемпиондин Ватанда къиле тухузва.

РИКИЕЛ ХКИН: самбодай Гъ.Хайбулаеван тварунихъ галай сад лагай турнир 2001-йисуз тешкилнай, амни спортсмен чехи спортдай хъфинихъ галаз алакъул авунвай. А чавуз турнир заланвилин са категориядай ЮФО-дин шегъеррай, Москвадай ва Пермдай тир 20 спортсмендин иштираквал аваз къиле тухванай. Гъльбъунин йисуз турнир Махачкъалада тешкилна. Ана лагъайтла, Россиядин регионрилай гъери, Белоруссиядай, Гуржистандай, Азербайжандай тир командайрик квай самбистри чин гъунарап къалурна.

Турнир ачхуниз талукъарнавай шад мярекатдал РД-дин физический культурадин ва спортдин рекъяй министр **Мегъамед МЕГЪАМЕДОВА** Гъ.Хайбулаеван спортдин рехъ риклек хуникихъ галаз сад хъиз, ада Дагъустанда самбо вилик тухуники еке пай кутурди, машгъур спортсменринни тренеррин гъурметдай турнирар къиле тухун республикада хъсан адетдиз элкъвезвайди ни лагъана.

- Спортдин единоборствойрин жуьреди, вичин Ватан зурба СССР тир самбоди, чи улкведа лайхлудаказ машгъурвал къазанмишна, адал машгъул жезвай ксарин къадарни гзаф жезва, - къейдна Мегъамед Мегъамедова. - Самбоди инсандин къилихъдин къастунал къевивал мягъемарзава, инсанвилин лап хъсан ерияр тербияламишава, обществода сагълам умъур кечирмишунин къиметлувал тайнарунз къумекзава. Акъалтзай несли тербияламишунал гълтайлан спортдин и жуьредин роль екеди я, - алава хъувуна министри.

Мярекатдал рахай Гъусейн **ХАЙБУЛАЕВА** вичин дустариз ва республикадин спортдин министрводиз турнир тешкилнай, судъяйриз чин везифаяр намуслудаказ къиле тухнай чухсагъул лагъана, турнириди жегъиль спортсменриз самбодай спортдин мастервилин тъвар къачудай мумкинвал гузайдини алава хъувуна.

Мегъамед Мегъамедова машгъур самбистдив Дагъустандин Къилин Указдалди республикадин вилик зурба лайхлувилерай гъурметдин лишан вахкане.

Къве юкъуз давам хъайи акъажунра Дагъустандин самбистри команда (вири санлай 9 медаль къазанмишна, абурукай къизилдин - 3, гимишдин - 2, бурунждин - 4) 1-чадиз лайхлу хъана. Къвед лагъай чка Краснодардин крайдин (6 медаль, къизилдин - 3), 3-чакни Свердловский областдин (5 медаль, къизилдин - 1) командаири къуна. Шадвилелди мадни а кардикай хабар гуз къланзава хъи, вичин ери-бине Сулейман-Стальский райондин Алидхуърелай тир **Аслан КЪУРБАНОВ** (тренерар: стхаяр - Къурбанов) и турнирда 90 кг-дин заланвал авайбурун арада къизилдин медалдиз лайхлу хъана.

Ренатан мад са гъаливал

ДЗЮДО

Алай йисан 4 ва 5-иондиз Испаниядин меркез Мадрид шегъерда дзюдодай Европадин ачух турнир къиле фена. Ана дульнядин 26 улкведай тир 250-далай виниз спортсменри (итимри ва дишельлийри) чин устадвал къалурна. Россиядин хъяновай командалик кваз иштиракай 14 спортсмендикай 5 касди къизилдин, садани гимишдин медалар къазанмишна. Шад жедай кар мадни ам я хъи, чи улкведин командалин еке агалкъунрик пай кутурбурун арада чи машгъур ватандаш-Россиядин спортдин международный классдин мастер, дзюдодай дульнядин Кубокдин Гъалиби, 2011-йисан Универсиададин гимишдин, 2013-йисан Универсиададин бурунждин призёр Ренат САИДОВИИ ава.

100 кг-дилай гзаф заланвал авай спортсменрин арада ада къизилдин медаль къазанмишна.

Россиядин дзюдодин федерациядин сайтда хабар ганвайвал,

Р.САИДОВАЗ и акъажунра французар тир дульнядин чемпионатдин бурунждин призёр (2014-ийс) **Месси КАТАНГА**, Седрик МЕДЕ-УФ ва (финалда) Европадин чемпионатдин бурунждин призёр (2013-ийс) Жан-Себастьян БОН-ВОИСИН, Испаниядин 9 сеферда чемпион **Анхель ПАРРА** кумукъна.

- Заз къе четин югъ тир, вучиз лагъайтла жуьреба-жуьре тъарвилер себеб яз за яргъал вахтунда акъажунра иштиракнавачир. Им "яргъалди ял ягъайлалай къулухъ" зи сад лагъай турнир я, ина за юкъван дережада аваз зи устадвал къалурна. Олимпиададин къыгъунрин вилик и жуьредин турнирра иштирак авуналди тежриба мадни хажун хъсан кар я, мумкин я, за Рио-де-Жанейродиз фидалди мадса акъажунра иштирака, - къевна Инстаграм соцсетра вичин чина чи ватандаши.

Гъилерин къуватар ахтармишна

АРМРЕСПИНГ

ЧИ КОРР.

12-иондиз Ахцегъ райондин Гъульвэзрин хуьре спортдин мастер В.М.Шагъсенован экуь къаматдиз бахшна, армрестлингдай райондин ачух чемпионат къиле тухвана. Ана Ахцегъ, Сулейман-Стальский, Мегъарамдурун райондай тир 50-далай виниз пагъливанри чин гъилерин къуватар ахтармишна.

Къвати хънвай тамашайирин ва иштиракчирин вилик Ахцегърин 2-нумрадин ДЮСШ-дин тренер **Исамедин ШАГЪЭМИРОВ** ражана. Ада спортдин мастер Вазир ШАГЪСЕНОВАН спортдин ва умъурдин рекъвай куьрледи съубьетна. Спортал машгъул жез башламишай са куьрв вахтунда адахъ хъсан агалкъунарни хъайиди, жегъиприн ва жаванрин риклер ам виклэгъ, вилик эцигнавай мураддихъ фин патал гзаф зегъмет чугвадай кас яз аламукъайди къедна. Тренерди спортдин серенжем тешкилиз ва къиле тухуз къумек гайи ксариз: Дагъустандин Халкъдин Собранидин депутат **Владимир АШУРБЕГОВА**, Гъепцегърин хурунжий Саид **ПИРОВА** чухсагъул лагъана.

Къизгъиндаказ ва итижлудаказ къиле фейи акъажунра Гъульвэзрин хуьряй тир **Загъир МАМЕДОВА**, **Мурад РИЗАКЬОВА** ва **Шакир МУСЛИМОВА**, Цийи Макъарилай тир **Малик ТАГЫРБЕГОВА**, Радим ТА-

РИВЕРДИЕВА, Эмир ИБРАГИМОВА, Равил ТАГЫРБЕГОВА, Къакларин хуьряй Эльман АЗИЗОВА ва Лерман БАЛАКОВА къенкъечи чаяр къуна. Райондин чемпионатдин спонсоррин патай абуруз дипломар ва пулдин пишкешар гана.

Къейд авун лазим я хъи, райондин чемпионатдин сергъятра аваз 2015-2016-келунин йисуз боксдай райондин къенкъечивал патал акъажунра 1-чадиз, армрестлингдай 2001-2002-йисара хайяяларин арада Дагъустандин къенкъечивал патал акъажунра бурунжий медалдиз лайхлу хъайи Гъульвэзрин юкъван школадин 8-класс акъалтларнавай **Давид РИЗВАНОВИ** Грамота ва пулдин пишкеш вахкана.

Устадбур хъяна

ВОЛЕЙБОЛ

И икъяра Махачкъалада, Шахматтин къивале, вузрин арада волейболдай Студентрин лигадин гъалибчирив наградая вахкуниз талукъарнавай шад мярекат къиле фена. Спортивнин серенжемдиги Махачкъаладин спортивдин туризмдин ва жегъиприн краин рекъяй Комитет тир.

Шад мярекатдал Махачкъаладин къилин заместитель **Запир АЛХАСОВ**, винидихъ тъвар къунвай комитетдин председатель **Марат ИБРАГИМОВ**, РД-дин жегъиприн краин рекъяй министрдин заместитель **Мегъамед МАЛИКОВ** ва масабур ражана, абуру, гъакини "Олимп" споршколадин директор **Вадим ЗИЯТХАНОВА**, Б.Ибрахимован тъварунихъ галай ДЮСШ-дин директор, шегъердин

Собранидин депутат **Хабиб АБДУЛАЕВА** гъалибчирив награда-яр вахкана.

РИКИЕЛ ХКИН: спортдин акъажунра 2015-йисан ноябрдилай алай йисан майдалди къиле тухванай. Студентрин лигада республикадин вузра ва ссузы чирвилер къачузай векили чин устадвал къалурна.

Турнирдин нетижаяр агъадихъ галайбур къана:

Итимрин командалик арада 1-чадиз Даггосуниверситетдин команда лайхлу хъана. Дагъустандин хурунжий майшатдин университетдин командаири -2, Дагъустандин медицинадин академиядин командаири 3-чакни къуна.

Дишегълийрин командалик арада 1-чадиз Даггосуниверситетдин команда лайхлу хъана. Дагъустандин медицинадин академиядин ва Дагъустандин халкъдин майшатдин университетдин командаири, талукъ тирвал, 2 ва 3-чакни къуна. Гъалибвал къазанмишай командаириз кубокар, медалар ва грамотаяр гана.

Полицейскийдин чандиз къаст авуна

Париждин патав полицейскийдин хизандал гъужум авунай жавабдарвал "Исламдин государство" (Россияда къадагъа авунва) тівар алай международный террористилин тешкилатди вичин хивез къачуна. Идан гъакъиндай 14-июндиз, боевикрин терефдал алай информационный Атақ агентстводал аласлу хъана, Рейтерди хабар гана.

"Исламдин государство" боецди Ле-Мюро шеңберда полицейский участокдин начальницин заместитель ва адап умъурдин юлдаш чандиз къаст авуна къена", - лугъузва малumatda.

Къайдаяр худай органра авай Le Figaro чешмеди хабар гайвал, тасиркарди полициядихъ галаз раҳунар къиле тухвай вахтунда вич ИГ-дин терефдар тирди хиве къунай. Идалайни гъейри, и кар акурбуру сұғыбет-заявал, ада къайдаяр худайдал гъужумдай вахтунда "Аллагъ албар" лугъуз гъарай-заявай.

13-июндик нярих Маньянвилда (Ивеллин департамент, Иль-де-Франс регион) чуру ният авай касди полицейскийдал гъужумна. Ада ам къуб сеферда чуккундади яна. Гүзгүйнлай къайдаяр худайдан къвале чуныыхъ хъана. Ина полицейскийдин паб ва хва авай. СМИ-ра хабар гайвал, къвал къурди телефон хъайидан къунши из хъана, амма гъелелег и малумат официальнидаказ тестикъарнава.

Агвалият хъайи чкадал Франциядин Милли полициядин RAID подразделенидин къуллугъчияр атана. Чуру ният авай кас къвалел гъужумай вахтунда тергна. Агвалият арадал атай чка ахтармишайла, анат дишеғелидин мейит жағъана. Пуд йис хъанай гададин умъурдиз хата хъанач. Телефон хъайи итимдин папан тіварар тайин туш.

Орландода мусибат

Флорида штатда авай Орландо шеңбердин гей-клубда инсаныз гүллө гайи Омар Матина гъужумун патал Walt Disney World тівар алай машгүлардай парк хъяна. Идан гъакъиндай People журналдиз къайдаяр худай органра авай чешмейри хабар гана.

Абурун малуматрал аласлу яз, тасиркардин папа - Нур Захи Сальмана сұғыбет авуравал, адап итимири абур алай йисан апреддин ваңра винидихъ тівар къунвай паркуниз фейи вахтунда а чаяр ахтармишна. Дишеғелиди хиве къурвал, Матина и чка теракт авун патал хъяна.

Изданиди къайдазаявал, Disney Springs паркуна, мұкыу паркара хъиз, къаравулри аниза къевзвайбурун сумкяр ахтармишзашвач. Гъакъни аниза гъахъзаявай чкадал металл жағъурдай тадаракар алач, къайдазаява ТАСС-ди.

12-июндик үйін Афғанистандай иниза күч хъана яшамиш жезвай хизандай тир Омар Мартина Флоридо штатдин Орландо шеңберда авай үйін Puise клубдал гъужумна. Винтовладалди ва тапанчидалди яракъламиш хъанвай тасиркарса шумуд залукни галаз клубда чуныыхъ хъана. Са шумуд сятинилай шак физвайди тергна, залукар

азадна. Нетижада 50 кас телефон, 53-дал хипер хъана. И ағыватдай жавабдарвал Россияда къадагъа авунвай "Исламдин государство" тівар алай международный террористилин тешкилатди вичин хивез къачуна, клупдал гъужумай кас чин боец я лагъана малумарна.

Боевикар къунва

Иракда ислягъ ағалийрик кваз Эль-Фаллуджадай экъечиз чалишиш хъайи "Исламдин государство" (Россияда къадагъа алай) 546 боевик къунва. Идан гъакъиндай Түркиядин Daily Sadah газетдин сайтди хабар гана.

Анбар вилаетдин полициядии векилди малумарвал, экстремистар эхиримжи къве гъафтеда граждан ағалияр масанриз куучарунай менфят къачуз чалишиш хъана. Адан гафаралди, терроризмадин серенжемар къиле тухунай шак физвайбуру къалп документар ишлемишна.

Түккүматдин къуватри шеңбердай къучарзаявай жаванар ва итимар мұкууфвиди ахтармишзала, бязи вахтара абурувай са шумуд сятияна хабарар къазва. Газетди къейдзаявал, женинин гъерекатар къиле физвай зонада 2500-дав агақына боевикар ава.

Алай вахтунда шеңберда 50 ағызурдав агақына ислягъ ағалияр гъалкъада ама. 11-июндиз Иракдин армияди Эль-Фаллуджадин

къиблединни рагъакъидай пата инсанар къучардай чка кардик кутуна. Анат ағызурралди инсанылай шеңбердай экъечиз алакъана ва Иракдин гъукүматди инсанар къабулун патал түккүрнавай маҳсус чайкырз алакъана.

Виликрай, 13-июндиз Иракдин оборонадин министр Халед аль-Обейд F-16 маркадин самолетдин штурвалдихъ ацуқына ва Эль-Фаллуджада авай террористилин дәстейрин сергъятратал бомбаяр вегъизвай самолеттин зенондин къиле аваз фена. Ам L-159 штурмовики рекье тұна.

30-майдиз Иракдин военныйри Эль-Фаллуджадал гъужумиз башламишна. Шеңбер Багъаддадивай 50 километрдин ярга ава ва боевикрин даяхдин къилин пунктарики сад яз гъисабзала. Гъавадай Иракдин къуват гъиле авайбурун тереф Иракдин BBC-ри ва террористилин акси международный коалициядин улквейри хузвана.

Алакъаяр атұн

Мүмкін я лагъана

Верховный Рададин депутат Сергей Соболева Москвада авай Украинадин посольстводал гъужумайдалай гүзгүйнис Россиядихъ галаз дипломатилин алакъаяр атұн мүмкін я лагъана. Идан гъакъиндай ада 11-июндиз "Рахаза Москва" радиостанциядиян әфирда сұғыбетна.

"Ихтиин дүшүшшара дипломатилин алакъаяр ақвазардайды я - им тібии кар я", - малумарна парламентарийди. Ада гъакъни къейдна хъи, ихтиин жуыредин серенжемар Россиядин Украинадин арада авай "яшайышдин дережадин" чурыуқдин нетижада я лагъана.

Соболева алана хъувурвал, Москвада Украинадин посольстводи къвалах давамарунин гъакъиндай месэла Украинадин президент Петр Порошенко гъялун лазим я.

11-июндик үйіз малум тушир ксарин дестеди Москвада Украинадин посольстводал какаяр гъалчна, ахпа абур анлай катна, чуныыхъ хъана. Серенжемдин нетижада са касни къунач.

Са югъ идалай вилик, 10-июндиз Россияда къадагъа авунвай "Эрчи патан сектор" тівар алай экстремистилин тешкилатдин, гъакъни "Самооборонадин", "Автомайдандин" ва "Общественный хатасувилин советдин"

боевики Одессада авай Россиядин генеральный консульство элкъуынна къуна. Абуруз 12-июндиз Россиядин юғ къейд ийиз шадвилин межлисдиз физвайбурухъ галаз "тербиядин къвалат" түхуз къланзай.

Активистри дараматдиз гъафтадай чкадин патав ақвазарнавай автомобилга Россиядиз акси манияр кутунвай. Абуру гъакъни дараматдал са шумуд кака гадарна. Идалайни гъейри, абуруз генеральный консульство дат фільтр гадары къланзай, амма полицейскири абурув и кар ийиз тунач. Идалайни гъейри, миллетчийри куучеда дипломатилин векилханадин мұкувъ къве тарағажжин түккүрнавай.

Важиблу дарман гүн ақвазарнава

Украинадин дарманар ақудзаявайбуру Россиядиз умъур патал қарасуз ва лап важиблу дарманприн сияғдик кутунвай анестетик мезатон маса гүн ақвазарнава. Идан гъакъиндай 14-июндиз "Коммерсанть" газетда къиенва.

Мезатон чкадин ва умуми наркоз гудайла ишлемишзала, ам гъакъни реаниматологи, анестезиологи ва акушеррини гзаф къадарра ишлемишзала. Ам гъар са больница, гъакъни тади күмекдин бригадайривни хъун лазим я, къейдзая газетди.

Газетдин малуматдал аласлу яз, дарман ақудзаявай Харьковдин государствовин илимдин централдин патав гүй Текрибадин заводды дарман къаудай къимет хажун истемишина. Карханадин векил Наталья Ворона гъавурдик кутурвал, мезатондин къимет 2010-йисалай дегиши хайиди туш. "Алай вахтунда чавай виликан къиметрай и дарман мад гү жеда. Эгер и кар авун хайитла, чна чаз зарар аваз къвалахун жеда", - къейдна ада. Дарман маса тагун - им "политикадин месэла" туш.

Мезатон бес тежезвайдан гъакъиндай малумат медицинадин интернет - сообщество иондин сифте къилера пайда хъанай. "Каммерсанть" са шумуд региондай, Москвани кваз, реаниматологивай, анестезиологивай ва тади күмекдин къуллугъчийривай хабарар къуна. Абуру вирида метазон я күттегъ хъанва, я күттегъ жезва лагъана тестикъарна. Месэла гъялун патал медицинадин идараптая Франциядин жуыредин бағын дарман маса къачуниз мажбур жезва, къейдзая газетди.

Росздравнадзорда "дарман бес тежезвайди" тестикъарнай. Ведомства тайина-

райвал, и дарман 2016-йисалай аптекайриз атана. "Гъа са вахтунда Россиядин базарда фармакологиядид жиғіттейдай таъсирлувилел гъалттай мезатондиз ушар авай дарманар ава. Алай вахтунда Росздравнадзорды дарман ақудзаявай карханадиз мұкувъ вахтунда метазон маса гүн патал тілабун реке тұнба", - къейдна пресс-құуллугъда.

Кардик күхтун

планламишнава

Прибалтикада Россиядиз НАТО-ди "зурба яғын къунин" концепциядін сергъятра авас советтин девирдін военный цұлда база кардик күхтун планламишзала. Идан гъакъиндай "Лента.Ру-диз" интервью гудайла обронадай ва хатасувилий Федерациядин Советдин комитетдин председателдин сад лағай заместитель Франц Клинцевича сұйыбетна.

"Абурукай гъар сада (Прибалтикада авай советтин күгъыне базайра - "Лента.Ру-дин" къейд) юқван гъисабдалди 100-лай 500-дав агақына ксарайвай къвалахиз жеда. США-ди

садлагана зурба яғын къас гъазур хъунхъ галас алакъалу яз сенгеррикай физвай ихтилат гъа и базайрикай физвайди я", - къейдна сенаторди.

Адан гафаралди, НАТО и серенжемдиз "США-дин бүйругъдалди" гъазур жезва. Клинцевича къейд абурув, и кардик "Россиядин важиблу обектрал: идара ийидай пунктарат, коммуникациялар, заводрал, ядерный жиғіттейдай гъужумдай тақыратал 3500-4000 сеферда гъужуму фикирнава".

Европада авай Америкадин ПРО-дин къайдадин обектрін гъакъиндай рахадайла, обронадин ва хатасувилий рекъяй Федерациядин Советдин комитетдин къили къейдна хъи, ПРО-дин обектар - ибүр "анжак" фикир масанихъ алудай къугъунар я", гъакъында лағайтла, инфраструктурадиҳ къве жуыредин метлеб ава. Ракетайриз акси элементрілай гъейри Европада авай установкырал "Томагавк" ракетарнай ишлемишиз жеда, рикел хана Клинцевича.

Гъа са вахтунда ада къейдна хъи, "егер са ни ятани гъужумдай са гъихын ятани планар түккүрзеватла, им пака Россиядай гъужумда лағай чал туш". Сенаторди гъакъни инанмишна хъи, адап фикирдади, "са жуырединни дяве жеда".

Майдиз Румынияда AegisAshore ПРО-дин комплекс официальнидаказ кардик кутуна. Гъа ихтиин обект 2018-йисуз Польшаданы кардик кутун планламишзала. Россиядин Президент Владимир Путин малумайвал, Москвади Румынияда авай ПРО-дин система оборона ийидай комплекс яз ван, США-дин ядерный яракъдин тайин пай языбылса. Государстводин къилин гафаралди, Москва арадал къевзайвай къурхулувилик къиңирил жеда, рикел хана Клинцевича.

Гъа са вахтунда Вашингтонда къейдзаявалай, Европада ПРО-дин системада кардик кутун - Россиядиз акси яз ийизвай карда, Ирандин патай авай ракеттин къурхулувиликх галас алакъалу я.

Рекъемар

- Росстатдин делиралди алай йисан сад лағай кварталда Россияда **15,6 миллион квадратный метр** яшайшдин къвалер ишлемишиз вахкана. Им 2015-йисан гъа вахтунив текъигайла **16,3 процентдин** тымил я.
- Россияда алай йисан сад лағай кварталда **13 миллион літр** ички квачир пиво гъасилна. Им алдай йисандалай **44 процентдин** гзаф.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 66,03 манат,
1 евро - 74,31 манат,

къизил (1 гр) - 2716,08 манат,
гимши (1 гр) - 36,62 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гъазуралды - Шагысмаил Гъажимиризоеев

